
Ko ngā puakitanga a ngā whānau, a ngā mōrehu, a ngā kaititiro whai pānga

ROYAL COMMISSION OF INQUIRY
INTO THE TERRORIST ATTACK
ON CHRISTCHURCH MOSQUES
ON 15 MARCH 2019

TE KŌMIHANA UIUI A TE WHAKAĒKE
KAIWHAKATUMA I NGĀ WHARE
KŌRANA O ŌTAUTAHI I TE
15 O POUTŪ-TE-RANGI 2019

*Ko ngā puakitanga a ngā whānau, a ngā
mōrehu, a ngā kaititiro whai pānga*

I whakaputaina i te 25 o Noema 2020

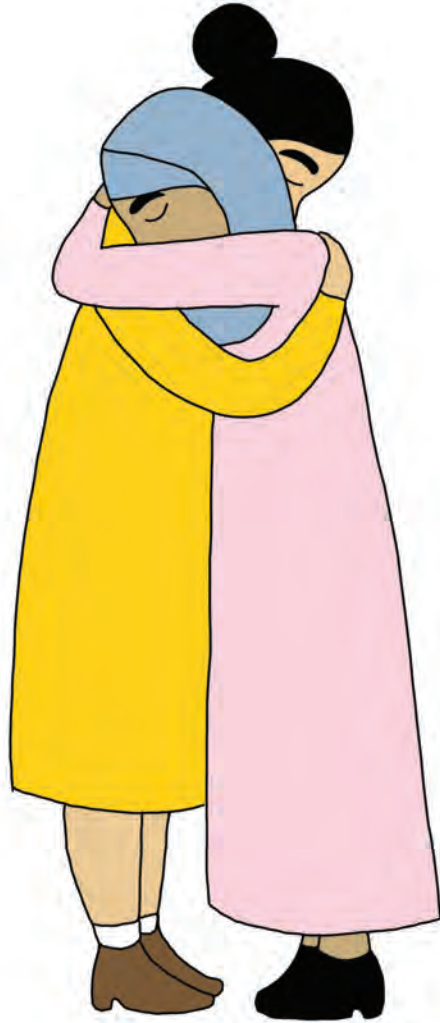
ISBN 978-0-473-54879-7 (PDF)

ISBN 978-0-473-55300-5 (Pukapuka Ngāwari)

© Manatārua 2020

*E wātea tuihono mai ana tēnei tuhinga i:
www.christchurchattack.royalcommission.nz*

*Kua tāngia ki te pepa whai tiwhikete ECF, FSC
hoki - he pepa waikawa kore, pepa pōpopo*

Ko tō koutou kāinga tēnei,
ko te tikanga he āhuru mōwai

*I kohaina mai tēnei whakaahua me ēnei kōrero e te ringatoi, e Ruby Jones.
Ka āta mihi te Kōmihana Roera ki a Ruby, ki ōna pūkenga me tōna whakaaro nui.*

He Kupu Whakataki nā ngā Kaikōmihana

Assalaam alaikum, arā, tēnā koutou.

Ko te kupu tīmatanga he tuku aroha ki ngā whānau o ngā shuhada 51, ki ngā mōrehu, ki ngā kaititiro o te konihi whakatumatuma, ki ō rātau whānau hoki. Mai i te tīmatanga ki te whakamutunga ko koutou rā te tino kaupapa o tēnei mahi. Ahakoa te mōhio ki taua wawata i te tīmatanga tonu, kua āta puta mātou ki te ao mārāma ināianei, ko ā koutou kōrero, ā koutou wheako, ā koutou taunakitanga te take. Nā ā koutou kōrero i puta mai te māramatanga ki taua konihi whakatumatuma whakawehiwehi, ki ōna pānga anō hoki ki te tangata. Nā ngā wheako i whākina mai ai i whakakipakipa mai i a mātou ki te rapu i te māramatanga, ki te ketuketu i ngā mōhiohio, mā reira e mōhio ai koutou he tika tonu te pūnaha whakahaumarua ā-motu o Aotearoa. Tēnei te mihi maioha ki a koutou katoa i hui tahi ai, i hura ai ngā kare ā-roto, i whakatuwhera ai i ō koutou kāinga ki a mātou, ki reira kōrerorero mai ai.

Nā ngā kōrero a te hunga i pāngia nuitia ai e te konihi whakatumatuma, i whai kiko ai ā mātou whakatewhatewha ka mutu ka mōhio haere mātou ki te uauatanga o te kimi oranga whai muri ake i taua konihi wetiweti. He mea hahae ate, mā reira i whai kiko ai tā mātou pūrongo.

Tēnei te mihi ki a rātau mā kāore i āhei, ahakoa te take, ki te whāki mai i ā rātau wheako, tēnā pea ehara i te wā tika, ehara i te wāhi tika, aha rā rānei. Kei te mōhio mātou ehara te hātepe ōkawa, hātepe whai wātaka i te tukanga pai mā te katoa, ahakoa tō rātau hiahia ki te kōrero mai ki a mātou. Kei te mōhio mātou ehara ngā kōrero, ngā wheako, te taunakitanga e whakatakotohia nei i te kōrero e hāngai pū ai ki ngā whānau katoa o ngā shuhada 51, ki ngā mōrehu katoa, ki ngā kaititiro katoa o taua konihi whakatumatuma. Tēnei te karanga ki ngā kaipānui o te tuhinga nei ki te āta huritao i ngā puakitanga kua tāpaehia nei e te hunga i pāngia nuitia ai e taua konihi whakatumatuma.

Hon Tā William Young KNZM
Tiamana

Jacqui Caine
Mema

Ngā Ihirangi

Wāhanga 1	Horopaki	4
	Te Kōmihana Uiui mō te Konihi Whakatumatuma i ngā Whare Korana i te 15 o Māehe 2019	4
	Ngā herenga o te uiuinga	5
	Te wātaka o te uiuinga	5
	Te whāinga o tēnei tuhinga me tā mātou hātepe	6
	Ko ngā pātai ki ngā whānau, ki ngā mōrehu, ki ngā kaititiro whai pānga	9
Wāhanga 2	Te kawekawe o te konihi whakatumatuma	11
	Ngā kawekawe hāngai pū o te konihi whakatumatuma	11
	Ngā kawekawe takaāwhio	13
	Te tautoko a ngā hapori whānui o Aotearoa	14
	Ehara i te mahi māmā te whiwhi tautoko a ngā tari Kāwanatanga	14
Wāhanga 3	Te ao o te Ihirama i Aotearoa	23
	I te nuinga o te wā he wāhi pai a Aotearoa, heoi anō kei konei tonu te kaikiritanga, te toihara, te mae Ihirama	23
	Te hua o te whakatakētanga (he mea pokerehū, he mea takune) inarā tā te ao pāpāho	25
Wāhanga 4	Ko ngā pātai i puta mai mō taua tangata, he aha ngā mea i mōhiotia kētia mōna e ngā tari Kāwanatanga	29
Wāhanga 5	Ko ngā tukanga whakatikatika i whakatakotoria ai e ngā whānau, e ngā mōrehu, e ngā kaititiro whai pānga	31
	Te aukaha i te haumarutanga i te whare Korana	31
	He aro pono ki ngā tika tangata, ki te kanorautanga, he whakaiti i ngā pānga o te whiwhita kino	32
	He whakatika i te pūnaha whakahaumaru ā-motu o Aotearoa	34
Wāhanga 6	Ko ētahi anō take i whakatakotoria ai e ngā whānau, e ngā mōrehu, e ngā kaititiro whai pānga	37
	Te mahi a Ngā Pirihimana o Aotearoa hei urupare ki te konihi whakatumatuma	37
	Te pāhekoheko a taua kaiwhakatuma ki te pūnaha ture me te taihara	38
Āpitianga	Hātepe hei whakarite i te tuhinga nei	39
Rārangi upu	Ngā kīanga e whakamahia auautia ai i roto i tēnei putanga	40

Chapter 1: Context

- 1 I te 15 o Māehe 2019 ka konihia te Masjid an-Nur me te Linwood Islamic Centre i Ōtautahi e tētahi kaiwhakatuma nō te taha mātau tōrangapū, i te minenga e karakia ana. E rima tekau mā tahi te hunga i mate ai, e whā tekau te hunga i whara ā-pūhia.
- 2 E rua ngā pānui hira i puta ai i te urupare a te Kāwanatanga ki taua konihi whakatumatuma:
 - a) He pānui i te 21 o Māehe kia rāhuitia wawetia te raiwhara konihi haurua-aunoa ā-tūngārahu me te kopa matā mau-maha. Ka whakatūria tētahi whakaritenga kia hokona atu.
 - b) He pānui i te 25 o Māehe kia whakatūria tētahi Uiuinga Kōmihana Roera hei whakatewhatewha i ngā āhuatanga hāngai i mua i te konihi whakatumatuma.
- 3 I te 26 o Māehe ka whākina hara tētahi tangata nō Ahitereiria, ko aua hara he kōhuru i te hunga 51, he takakawe ki te kōhuru i te hunga 40, he whakatumatuma e hāngai ai ki taua konihi whakatumatuma. I te 27 o Ākuhata 2020, ko te whiu i whakatauria ai he mauherenga tukuhere kore mō te toenga o tōna tauoranga. I te 1 o Hepetema 2020, ka whakahautia e te Pirimia o Aotearoa kia mōhiohia taua tangata hei kaiwhakatuma i runga i te Wāhanga 22 o te ture Terrorism Suppression Act 2002. E ai ki ngā ture o Aotearoa ka taea ngā rawa o tētahi kaiwhakatuma te whītiki, me te mea hoki, he mahi taihara mēnā ka tautokona e tētahi atu ngā mahi a taua kaiwhakatuma. Ko tā mātou i whakatau ai, kāore e tapaina te kaiwhakatuma i roto i te tuhinga nei, ka whakamahia te kupu "tangata" kē.

Te Kōmihana Uiu mō te Konihi Whakatumatuma i ngā Whare Korana i te 15 o Māehe 2019

- 4 I whakatūria te Uiuinga Kōmihana Roera mō te Konihi Whakatumatuma i ngā Whare Korana i te 15 o Māehe 2019 (te Kōmihana Roera) hei whakatewhatewha i ngā mahi a te tangata i mua i te 15 o Māehe 2019, hei āta titiro ki:
 - a) tā ngā tari Kāwanatanga i mōhio ai mō te tangata, i mua i te 15 o Māehe 2019;
 - b) tā ngā tari Kāwanatanga i whakaoti ai i runga i taua mōhioanga (mēnā i oti i a rātou tētahi mea);
 - c) ngā mahi kaupare i te konihi whakatumatuma i mahue ai i ngā tari Kāwanatanga;
 - d) ngā mahi kaupare i te konihi whakatumatuma hei whakaoti mā ngā tari Kāwanatanga ā ngā tau e heke mai ana.

- 5 Me whakatau e te Kōmihana Roera:
- a) āe rānei i a ngā tari Kāwanatanga te mōhiohio tērā pea ka whakamataara i a rātou ki te konihi whakatumatuma;
 - b) i pai rānei te mahi tahi, te tuari mōhiohio a ngā tari Kāwanatanga, tētahi ki tētahi;
 - c) i koretake rawa rānei ngā tari Kāwanatanga ki te matapae i te konihi nā te pōhēhē rawa o te wāhi hei whakapau kaha, whakapau rauemi patu whakatumatuma;
 - d) i ngoikore rawa rānei ngā tari Kāwanatanga ki te whakatutuki i ngā paerewa tika, i hē rānei ā rātou mahi;
 - e) ngā toenga take hei whakaoti i te pūrongo.
- 6 Me tāpae tūtohinga e te Kōmihana Roera e pā ana ki:
- a) te huarahi tika hei whai mā ngā tari Kāwanatanga kia pai ai ā rātou hātepe whakaemi mōhiohio, tuari mōhiohio, tātari mōhiohio;
 - b) te whakapakari i ngā pūnaha, i ngā tikanga whakahaere o ngā tari Kāwanatanga hei kaupare i ngā konihi whakatumatuma o te wāheke;
 - c) ētahi atu kaupapa e hāngai ana ki te whakaotinga pai o tēnei pūrongo.
- 7 Kei roto i aua tūtohinga pea, he panonitanga ki ngā ture (hāunga i ngā ture e pā ana ki te pū), ki ngā kaupapa here, ki ngā ture, ki ngā paerewa, ki ngā tikanga.

Ngā herenga o te uiuinga

- 8 Tē taea e te Kōmihana Roera te whakatewhatewha i:
- a) te hē, te tika rānei o tētahi tangata kua hāmenetia kētia, ka hāmenetia rānei ki ngā hara e pā ana ki te konihi whakatumatuma;
 - b) ngā menemana ki te ture e pā ana ki te pū;
 - c) ngā mahi a ngā whakahaere o waho i ngā tari Kāwanatanga, pērā i ngā rōpū pāpāho;
 - d) te urupare o ngā tari Kāwanatanga whai muri i te tīmatanga o te konihi whakatumatuma.

Te wātaka o te uiuinga

- 9 I tīmata te mahi a te Kōmihana Roera i te 10 o Āperira 2019, ā, ka tīmata te whakaemi taunakitanga i te 13 o Mei 2019. Mai i te tīmatanga o te uiuinga ka īnakinaki tēnā taha ki tēnā taha o te pāhekoheko ki ngā haporī, te rangahau, te whakaemi taunakitanga, ngā whakawhitinga kōrero ki te whakaemi taunakitanga, te tātari, te wānanga, te tuhi me te whakaatu i te pūrongo.

10 Nā reira i hikitia ai te rā tuku pūrongo e rua ngā wā. Ko te tikanga ka tukuna i te 10 o Tīhema 2019, ka mutu ko te rā tuku pūrongo whakamutunga ko te 26 o Noema 2020. I pērā rā nā te mea:

a) i pokea mātou e te nunui rawa o ngā kōrero ā-waha, ā-tuhi hei aromatawai mā mātou;

b) i whakatōhenehenetia ā mātou mahi e te mate urutā Kowheori-19

11 I whakatakotohia te pūrongo ki te Kāwana-Tianara, ki a Kahurangi Patsy Reddy. Nā te Kāwana-Tianara i hoatu te pūrongo ki te kāwanatanga hei huritao mā rātou.

Te whāinga o tēnei tuhinga me tā mātou hātepe

12 He wāhanga whakahirahira o te hātepe a te Kōmihana Roera ko te pāhekoheko ki ngā whānau o ngā shuhada 51 (ko te hunga i mate ai hei kaiwhakaatu i tēnei konihi whakatumatuma ko tō rātou pono Ihirama te take), ki ngā mōrehu, ki ngā kaititiro o te konihi whakatumatuma me ō rātou whānau. Ko rātau te tino kaupapa kei te pūtahi o tēnei uiuinga. He huamo tarariki, he hahae ate, te hua o te parekura o te 15 o Māehe 2019; koia rā i whakatūria ai te Uiuinga Kōmihana Roera.

13 Ki a mātou ko aua tāngata he kāhui pārure, ki ētahi o rātou āe mārīka ko tā rātou pāmamae he pērā mārīka ki tā te pārure. Heoi anō, kāore i rata ētahi atu ki taua kupu 'pārure'. I āhua pērā hoki mō te kupu 'mōrehu' Ki ētahi he pai ake kia noho tapanga kore kē. I roto i tēnei tuhinga kua whakamahia ngā kupu "ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga" hei tohutoro i ngā whānau o ngā shuhada 51, i ngā mōrehu, i ngā kaititiro, i ō rātou whānau hoki.

14 Ko te arotahi matua o tēnei tuhinga he āta hopu i ngā kōrero a ngā whānau, a ngā mōrehu, a ngā kaititiro whai pānga. Nā te hōhonu o ngā kōrero i rangona ai, he mea nui ki a mātou ki te mihi ki ngā kōrero, ki ngā wheako, ki te taunakitanga o te hunga i pāngia nuitia e te konihi whakatumatuma.

15 Nā mātou te whakatau ki te whakatairanga i ngā hui i te taha o te whānau, o ngā mōrehu, o ngā kaititiro, mēnā koirā tō rātou hiahia. Ka tūtaki mātou i ngā wāhine, i ngā tāne, i ngā whaea, i ngā mātua, i ngā tungāne, i ngā tuāhine, i ngā tama, i ngā tamāhine, i ngā mātua kēkē, i ngā tuākana, i ngā tēina o ngā shuhada. Whaihoki, ka tūtaki i te hunga whara (ā-kiko, ā-hinengaro hoki/rānei), i ngā mōrehu, i ngā kaititiro o te konihi whakatumatuma, i ō rātou whānau hoki.

16 I te tīmatanga o te hātepe, kāore anō kia oti te rārangi ingoa o ngā whānau, o ngā mōrehu, o ngā kaititiro whai pānga katoa. Nā te ture tūmataiti tē taea e ngā tari Kāwanatanga, e ngā whakahaere hapori e hāngai ai ki tēnei kaupapa, te tuari mai ngā ingoa, ngā pitopito whakapā

rānei. I runga i te hiahia ki te whakapā i ngā whānau, i ngā mōrehu, i ngā kaititiro whai pānga katoa, ka pōhiritia te hunga i pāngia nui rawatia e te konihi ki te tūtaki i a mātou ahakoa te wā, ahakoa te wāhi.

- 17 I tonoa ngā Imam o te rohe ki te pānui atu i tā mātou pōhiri ki tō rātou iwi. He hiahia nō mātou kia tae atu tā mātou pōhiri ki te hunga katoa nā reira ka inoi atu ki ētahi atu rōpū/whakahaere ki te whakatairanga i taua pōhiri, tae atu ki te Christchurch Muslim Liaison Group, ki ō mātou mema o te Rōpū Tohutoro Hapori Ihirama, ki a Victim Support, ki te Manatū Whakahiato Ora. Ka pānuitia taua pōhiri i runga i tā mātou pae tukutuku, ā-panui pāpāho, ki te hunga i tae atu ki ngā hui, ki te hunga i waea atu ki te waea-0800, ā, ka hoatu ngā pānui whakaahua mō te pōhiri kia pinea ki ngā papa pānui o te masjidain.
- 18 I tautokona mātou e ngā rōia ā-hapori o JustCommunity, e te ratonga ā-hapori a Navigate Your Way Trust hoki, nā rātou i āwhina mātou ki te tūtaki i ngā kaititiro, ā-rōpū iti noa, ā-rōpū rahi ake, hoki. Nā te tautoko o aua rōpū whakahaere i āhei ai mātou ki te whakarongo ki ngā kōrero o ētahi tāngata he uaua mā mātou anake te whakapā. Tēnei te mihi nui ki a rātou i tautoko mai, i āwhina mai.
- 19 Ka whakapau kaha mātou ki te tūtakitaki i te hunga i te wā haratau ki a rātou, ki te wāhi haratau ki a rātou. I ētahi wā ka karangahia mātou ki ō rātou kāinga, i ētahi wā i pai ake ki a rātou ki te haere ki te hōro hapori, ki te toa kaputī, ki te hōtēra, ki ngā rūma hui whare pukapuka, hui ai. He hui tūmataiti te katoa, ā, ka āta aro atu mātou ki ngā tikanga ā-ahurea, ā-whakapono a tēnā, a tēnā, i runga i te mōhio ki te pāmamae e rangona tonutia ana e rātou.
- 20 Nō ngā whenua 22, nō ngā reo 50 ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga nā rātou i hui ki tō mātou taha. Me aro ki aua mana maha, ka tika.
- 21 He ngākaunui nō ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ki te hui tahi. He whakatenetene nō ētahi. I tukua e mātou kia mōteatea tonu ai ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga. He hiahia nō mātou ki te āta aro atu ki ngā kaupapa, ki ngā tikanga Ihirama, tae atu ki te wā kawē mate a 'Iddah, ki te Ramadan, ki te Eid al-Fitr, ki te Dhul Hajjah, ki te Eid al-Adha, ki te Hajj, ki te Muharram.
- 22 He wā ako mā mātou, ā, i ētahi wā i āhua tītaha ā mātou mahi. He āwhina nui ngā kōrero urupare e whakamārama ana i ngā pōhēhētanga, pērā i te hui kaiwhakamāori kore hei whakamāmā ake i te pahekotanga, i te whakaritenga o ngā tūru o te rūma e whakarangatira ai i tētahi taha kē. Nā aua kōrero mātou i āwhina ki te urutau i tā mātou tukangia kia rata ai te pāhekoheko, kia rongu ai te hunga i te haumaru o te hui, he hui e āta arohia ai ā rātou kōrero. Ko te tūmanako ia, i mārama ki a rātou tō mātou hiahia ki te whakahaere i te hātepe i runga i te tika, i te pono, ahakoa kāore i tutuki taua wawata i ētahi wā.

- 23 He maha ngā mea hei whakatutuki mā mātou i roto i aua hui ki te taha o te hunga i pāngia kahatia e te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe 2019. Ko te hiahia he whakaahei i ngā hunga ki te whāki i ā rātou kōrero, i tā rātou taunakitanga, ā-māori nei. He hiahia nō mātou ki te whakarongo ki ō rātou whakaaro e pā ana ki ngā mahi i mua tonu atu i te konihi whakatumatuma, me ō rātou whakaaro e pā ana ki ngā mahi a ngā tari Kāwanatanga hei kaupare i taua momo konihi whakatumatuma ā ngā tau kei te heke mai nei.
- 24 Ko tā mātou kaupapa nui, he whakarongo. Ko ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga te hunga ārahi i ngā hui. Ka kōrerohia mō ngā whanaunga i mate ai, mō ā rātou wheako ake i te konihi whakatumatuma rānei. Ka tuku pātai mō te Kōmihana Roera, arā, he aha tōna kaupapa, he pēhea te whakahaeretanga, mēnā he mana tōna ki te panoni i ngā āhuatanga nui. Ko ētahi o ngā hunga o aua hui, he whakatenetene nō rātou ki te whakahē i ngā mahi a Ngā Pirihimana o Aotearoa, a te kāwanatanga, a ngā tari Kāwanatanga, i runga i ā rātou wheako i ngā mana whakahaere o whenua kē atu, i runga hoki i ō rātou āwangawanga ki ngā hua kino mā rātou mēnā ka whakahēngia. E ai ki ētahi kāore i whiwhi i a rātou te tautoko e tika ana nā te tari Kāwanatanga, nā reira ka inoi mai i tā mātou āwhina ki te kimi mahi, ki te rapu tautoko mā ngā whanaunga e pīrangī ana ki te haere mai ki Aotearoa i runga i te aroha nui. I waho i tō mātou mana whakahaere aua take, heoi anō i ētahi wā i āhei mātou ki te tuku i a rātou ki ngā tari Kāwanatanga, ki ngā rōpū whakahaere, nā aua rōpū ngā rauemi me te mana tika ki te āwhina i a rātou.
- 25 Ko ētahi o ngā kōrero i puta mai i roto i aua hui he take i waho i ā mātou Tohutohu Tikanga Mahi. Heoi anō ko tētahi o ngā āhuatanga o aua Tohutohu Tikanga Mahi, he whakamanawa i te marea o Aotearoa. He mea nui ki a mātou ki te hopu i te whānuitanga, i te hōhonutanga o ngā kaupapa e hira ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga. Ko tā tēnei tuhinga he whakatakoto i te whānuitanga o ngā wheako me ngā kaupapa, me ngā urupare e taea ai, e ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga i taetae ai ki ngā hui.
- 26 Ko ngā hui i te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga he hui tūmataiti. Ka noho matatapu aua kōrerorero i waenga i ngā hunga i tae atu ki ngā hui me te Kōmihana Roera. Ka puakina mai ngā whakawhetai pono, ngā mihi nunui, ngā kupu aroha ki te tautoko nui mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga. Heoi anō, ka puakina hoki te huamo tarariki, te mamae, te ahotea. Ko tā mātou he tāpae i ēnei kōrero, i ēnei wheako hei whakarangatira i ngā kaikōrero. He whakatakotoranga whānui tonu, ehara i te mea kua tuhia ngā kupu mārika a tēnā, a tēnā. Kua hunua te tuakiri o ngā hunga hei tiaki i tā rātou tūmataitanga. Mēnā he kupu mārika kei roto nei, he kupu kua tangohia mai i te tāpaetanga a tētahi rōpū nui o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ā, he kōrero nā te tokomaha. Kei te mōhio mātou kāore e whakaaetia pea aua kupu mārika e ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro katoa.

- 27 Tenei te mihi ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga nā rātou i whakaae ki te kōrero mai ki a mātou ahakoa te ngau kino o te huamo. Kua whakakikohia nuitia tā mātou hātepe e aua kōrerorero hanga, e aua tāpaetanga, nā reira i taea ai ngā shuhada 51 te pupuri hei kaupapa matua o tā mātou mahi, ka mutu he pai ake tā mātou pūrongo.
- 28 Nā ēnei kohinga kōrero, nā ngā mōhiohio i puta ai i ngā hui, nā ngā uiuinga, nā te rangahau, kua hua mai te pūrongo a te Kōmihana Roera mō te konihi whakatumatuma i te Masjid an-Nur me te Linwood Islamic Centre i te 15 o Māehe 2019.

Ko ngā pātai ki ngā whānau, ki ngā mōrehu, ki ngā kaititiro whai pānga

- 29 Ehara i te mea i whakaritea tētahi rārangi pātai mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ko te mea kē me whai wāhi ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ki te whāki atu i ā rātou kōrero, i tā rātou taunakitanga i ngā kupu, i te wā, i pai ai ki a rātou. Ko tā mātou kē, he tuku pātai mēnā e hiahiatia ana hei akiaki i te kōrero. Ka āta tāraihia ngā pātai i runga i ngā āhuatanga o tēnā, o tēnā, tae atu ki ngā pātai e pā ana ki:
- te whakaaweawenga o te konihi whakatumatuma ki a rātou, ki tō rātou whānau, ki ō rātou hoa;
 - ō rātou tauoranga i Aotearoa i mua i te konihi whakatumatuma, tae atu ki:
 - i) te wheako whānui i te noho noa ki Aotearoa nei;
 - ii) ngā pātai mēnā i māharahara rātou i tō rātou haumarutanga i mua i te 15 o Māehe 2019, ā, mēnā i kimi āwhina, mēnā i whāki atu i aua mānukanuka;
 - ngā mahi i taea e te kāwanatanga i ngā wā o mua kia noho haumaruru ai rātou, kia manawanui ake ai te pāpori whānui;
 - ngā mahi e taea tonutia ai e te kāwanatanga ā ngā tau e heke mai nei kia haumaruru pai ai te katoa, kia kauparetia ai tētahi anō konihi whakatumatuma.

Wāhanga 2: Te kawekawe o te konihi whakatumatuma

Ngā kawekawe hāngai pū o te konihi whakatumatuma

- 1 Ka kōrero ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro e noho pani ana mō te konihi whakatumatuma, me te pānga ki a rātou anō. Ka kōrero ngā mōrehu i whara ā-kiko nei i taua konihi whakatumatuma, tae atu ki ngā whara i te pūrere me te pōturi rawa o te pikinga ora. Nā te kino rawa o ngā whara a ētahi, ā-kiko, ā-hinengaro hoki, ka pāngia aua hunga mō āke tonu atu.
- 2 Ka rongō i ngā kōrero a ngā hunga kua pokaina putuputuhia hei whakapiki i te ora, ā, kāore anō kia mahu. Ka koretake rawa mō āke, āke ngā waewae, ngā ringaringa rānei o ētahi. Kei te pāngia tonutia ngā hunga e te mamae me te matangerengere o ngā maramara matā kei roto tonu i ō rātou tinana. Nā ā rātou wharatanga me whai ētahi mōrehu i te mohimohi wā kikī, me ngā hanganga motuhake i roto i ō rātou whare hei āwhina i a rātou.

I taua rā, ka puhia tāku hūhā mātau, ā, ka nuku te maramara matā ki tāku ate, ki reira whakakino tonu ai, ā, kei roto tonu i ahau. Ināia tata nei ka ngau mai te mamae i tōku puku ...E ai ki ngā tākuta poka kua nuku te maramara matā ki te uaua. I kī rātou, mēnā ka ahau atu ki te puku, tēnā pea me tango atu, heoi i tēnei wā tonu kei te haumarua ahau ahakoa kei roto tonu i te tinana.

- 3 Tē taea e te nuinga o ngā mōrehu te hoki wawe ki te mahi, ka mutu me panoni e ētahi ā rātou mahi, ko ngā wharatanga te take. E ai ki ngā mōrehu tokomaha, i aroha atu ō rātou kaiwhakawhiwhi mahi, he tuku kia whai wā rātou ki te mahu, heoi anō i whakamutua te mahi a ētahi nā tō rātou kore āhei ki te whakaoti tika i ā rātou mahi. Ka hinga ngā pakihia a ētahi mōrehu.
- 4 Ka kōrero ngā whānau whai pānga mō ngā kawekawe i ngā hāora, i ngā rā whai muri tonu atu i te konihi whakatumatuma. Ka kōrerotia mō te uauatanga ki te raparapa i ō rātou whanaunga.

Nā tētahi hoa o ōku mātua i kōrero mō te kite [i tōku tungāne] i roto i te taiwhanga poka ...I runga i tērā kōrero āna ka rere atu a Māmā rāua ko Pāpā ki te hōhipera whai muri i te tatari ki waho i te Whare Korana o Al-Noor i ngā hāora e whā, ka tatari ai ki te Hōhipera o Ōtautahi i ngā hāora e ono. Ka mutu, ko te tangata e tāria roatia ana e ōku mātua, ko tūroro nama 13, ehara rawa i [tōku tungāne]. Tae rawa atu ki te wā ka whākina atu ki a rāua kāore he paku mōhio mō [tōku tungāne].

- 5 E ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro tokomaha ko te hātepe tautohu i te pārure me te hātepe tautohu i te hunga e tiakina ana i te hōhipera, he mea kino i tāpiri ai ki te taumaha o te huamo. E ai ki ētahi he rongorua, he hārakiraki ngā mōhiohio i puta mai ai i Ngā Pirihimana o Aotearoa me ngā kaimahi o te hōhipera i te 24 hāora tuatahi whai muri ake i te konihi whakatumatuma. Hei tauira, ahakoa ka mataarahia te kōhurutanga o tōna whanaunga e tētahi mōrehu, ka ākina e ngā kaimahi o Ngā Pirihimana o Aotearoa, o te hōhipera hoki, kia kaua e pōuri rawa, tēnā pea kei tētahi hōhipera kē tōna whanaunga e tiakina ana. Nā tēnei tūmomo kōrero pōhēhē koretake i taumaha ake ai te huamo.

6 Ka hēmanawa katoa ngā hunga ki te roa rawa o te wā i pau ai i mua i te kawenga atu o ngā whanaunga i aua horopaki mōrihariha, ki te roa rawa o te wā i pau ai ki te tautohu ā-ōkawa ō rātou whanaunga i mate ai. Hei tauira, nā tētahi i kōrero mō tāna mōhio tuatahi ki te matenga o tētahi whanaunga tata, he panui i tētahi pūrongo nupepa nā te mea kāore i whakamōhiotia atu e Ngā Pirihimana o Aotearoa.

7 Ka hēmanawa katoa ētahi whānau nā te mea kāore i whakaaetia kia uru atu ki te wāhi i rāhuitia e Ngā Pirihimana o Aotearoa ki te raparapa i ō rātou whanaunga. Nā ētahi i mātakitaki i te pāhotanga mataora mō te konihi whakatumatuma hei kimi taunakitanga āe rānei kua mate ō rātou whanaunga, āe rānei kei roto kē i te hōhipera.

Nā te itiiti rawa o te tuku mōhiohio, o te whakawhitiwhiti kōrero, nā te rāhuitanga o te Whare Korana tē taea te kimi i ō rātou whanaunga, nā te whakahētanga o ngā pirihimana kia uru atu ngā hunga hōhipera ki taua whare i te wā roa rawa, nā aua āhuatanga katoa i maumahara ai ngā pāpure i taua wā hei wā e whaakaaturia ai te taha ngākau kore, i te taha koretake o ngā hunga whakahaere.

8 Ka hēmanawa haere ngā hunga e tatari ana kia tautohua ai ngā hunga e maimoatia ana i te hōhipera. E ai ki ētahi, tēnā pea nā te kūware, arā nā te kore māramatanga ki ngā tikanga tapa ingoa, ki ngā huarahi maha ki te tuhi i te ingoa Ihirama, nā reira pea i takaroa rawatia ai. Ka rangirua katoa ētahi whanaunga e kimikimi ana i ō rātou whanaunga, e kimikimi ana i ngā kōrero whakamārama mō rātou.

9 Nā rātou katoa, ahakoa he whānau whai pānga, ahakoa he mōrehu, ahakoa he kaititiro i te konihi whakatumatuma, nā rātou katoa i kōrero mō tētahi raruraru ā-hinengaro pērā i te whakatariri, i te matakū, i te tāmitanga, i te pāpōuri, i te āwangawanga, i te pāihi, i te kaniawhea rānei/hoki a te mōrehu. Kua tae atu te tokomaha ki te kaiwhakamāherehere ora hinengaro, ki tētahi atu mātanga take hinengaro rānei, ā, kei te hiahia rātou kia haere tonu aua tū hui. E ai ki ētahi, kua pāngia ō rātou hoa rangatira, ā rātou tamariki hoki, e aua raruraru ā-hinengaro.

10 He uaua ki te moe mā ētahi whānau, ētahi mōrehu, ētahi kaititiro, ko te take he matakū i ngā moemoeā e putaputa mai rānei, he matakū kei kōhurutia i a rātou e moe ana. Ka matakū i te kitenga i te tuamatangi o tēnā, o tēnā. I rongo mātou i ngā kōrero maha mō ngā kuku wetiweti, mō ngā kitenga a ngā mōrehu i ngā wā katoa:

...he pai ake kia kaua e moe, kia kōrerorero atu ki ētahi, kia kore ai e puta ngā kuku.

11 E ai ki ngā mātua o ngā tamariki i ora ai nā te pahiko i te masjidain, kua panonihia aua tamariki. Mā ētahi, kua rerekē te whanonga, mā ētahi atu kāore he hiahia ki te haere ki te kura, mā ētahi ka ngaukino tonutia e ngā pakō nui. E ai ki tētahi matua, he rite tonu ki te matenga o tā rātou tamaiti, ahakoa kei te ora tonu taua tamaiti whai muri i te konihi whakatumatuma.

- 12 Ko te āwangawanga nui o ētahi, ko ngā pānga karioi mā ngā tamariki, tēnā pea kei te kawea hōhonutia i roto i a rātou te pukuriri. E ai ki ngā kōrero, he kaupapa nui te pāhekoheko ki ngā tamariki Ihirama o Ōtautahi, he kaupapa nui te tautoko i a rātou i tēnei hokinga mai roa i te konihi whakatumatuma.
- 13 E ai ki ētahi, kāore i tae atu te āwhina ki ētahi kaititiro, kāore e kitea atu he wharanga ā-kiko, hāunga i ngā kaititiro i waimarie ai i te whiwhinga tangata kaha ki te tautoko i a rātou. E ai ki ētahi i ngana ai ki te kimi tautoko ā-hauora, kāore i te māraurau i runga i ngā paearu o ngā tari Kāwanatanga me ngā rōpū haporī, nā reira ehara i te pārure o te konihi whakatumatuma. E ai ki te tokomaha, he rerekē ngā whakawātanga o ngā paearu mā tēnā, mā tēnā hei whiwhi tautoko, ā, kei raro iho nei te roanga o tēnei kaupapa.

Ngā kawekawe takaāwhio

- 14 Kua kōrero ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga mō ngā hua kikino o ngā kawekawe takaāwhio Kua pāngia te whanaungatanga (ā-hoa rangatira, ā-whānau, ā-hoa) a tēnā, a tēnā. Ko ētahi tauira ko ngā whakaaro o tēnā, o tēnā mō te tohatoha i te pūtea tautoko nā te kāwanatanga, ko te whakapaunga o te kaha, o ngā rauemi, hei tautoko i ētahi whanaunga. Kitea nuitia ai te taenga mai o te whānau nō tāwāhi ki te tautoko i ngā mōrehu o te konihi whakatumatuma. I ētahi wā, he hua kino:

...he uua mō ngā whanaunga i whakarere ai i te ao mahi tino pai, i te tauoranga matomato i tāwāhi. kāore he mana o ā rātou tohu mātauranga, o ā ratou wheako mahi i Aotearoa nei, ā, tae rawa atu ki te wā e raru ai, e pēhia ai te whānau kua whakaraerae kē.

- 15 I kitea nuitia ngā whānau kua panitia i te matenga o te tāne, kua tino raru rānei i te wharatanga o te tāne. Nā reira ka rangona e ngā wāhine o aua whānau ngā hua i tua atu i te kai kinikini o te mamae o tērā konihi whakatumatuma. Ko tētahi hua mā te tokomaha, ko te ngarotanga o te ringa whāngai whānau matua. Ko tā ētahi o ngā wāhine, he ako i ngā mahi hou i roto i te whānau, he ako i ngā mahi hou i waho i te whānau, pērā i te hautū waka, i te tiaki moni. Ko tā rātou he kawē i te nuinga o ngā mahi tiaki tamariki, i a rātou e mōteatea tonu ana, i a rātou e kimi oranga ana mō rātou anō. Nā reira e uua ai te kimi wā, te kimi kaha ki te rapu i te tautoko mō rātou anō, ki te kimi mahi, ki te kimi i te akoranga ōkawa.

- 16 E ai ki ētahi, ka hemo atu, ka tino māuiui atu ētahi o ō rātou whānau i te wā whai muri tonu atu i te 15 o Māehe 2019, ā, ki a rātou, he hua mārika nō te konihi whakatumatuma. E ai ki tētahi whānau, ka whakataumahatia tētahi tokorua nō tō rātou whānau ki te mate manawa whai muri ake i te 15 o Māehe 2019, ka mutu ka mate tētahi o rāua. E ai ki te whānau, ko aua mate manawa he hua nō te tāmitanga i puta whai muri i te konihi whakatumatuma. I mate ā-aituā motukā te tāne a tētahi mōrehu i ngā rā whai muri atu i te 15 o Māehe 2019. I kōrero te wahine mō te pāmamae o tōna tāne nā te mea i kōhurutia ōna hoa i taua konihi whakatumatuma, tē taea te moe. E ai ki ngā whakaaro o ētahi, ko te wherū, ko te pau rawa o te hau, koia rā ētahi take i aituā ai tōna motukā.

Te tautoko a ngā hapori whānui o Aotearoa

- 17 I kōrero ētahi mō te pai o te tautoko a ētahi nō Aotearoa ehara i te iwi Ihirama. I kōrero te tokomaha mō te aroha i kitea ai, i whiwhi ai, nō ngā hunga huri noa i te motu, whai muri i te konihi whakatumatuma. Ka puta te whakaaro ko tēnei te wā ki te whakakaha i te pahekotanga, i te kotahitanga, i te hononga o tēnā hapori, o tēnā hapori.
- 18 I rongō mātou i te whakawhetai mō te tautoko a ngā hoa, a ngā kiritata, ā, e ai ki tētahi whānau, nā taua manaakitanga i noho ai rātou ki Aotearoa ahakoa te whakaaro ki te wehe atu whai muri atu i te konihi whakatumatuma. Ko te tūmanako ia, ka tū tonu te tautoko a ngā hunga o Aotearoa, ā, kāore e warewaretia i te huringa o te wā.

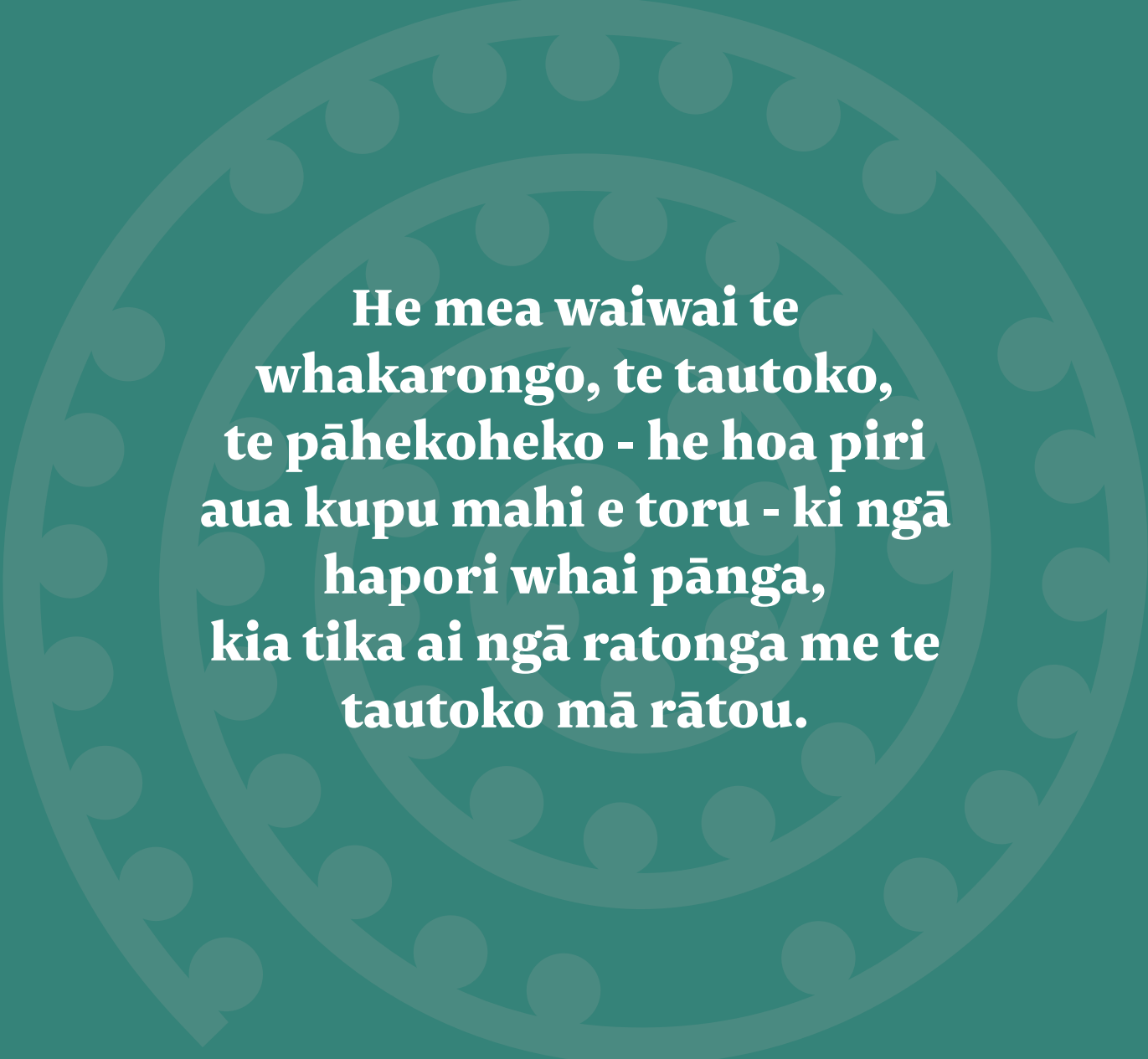
Ehara i te mahi māmā te whiwhi tautoko a ngā tari Kāwanatanga

- 19 Hei hoa haere mō ngā mihi ki te manaakitanga me te tautoko whānui a ngā hunga nō Aotearoa, i rongō mātou i ngā pōrearea maha rawa e pā ana ki ngā wheako a ngā whānau, a ngā mōrehu, a ngā kaititiro, i haere rātou ki ngā tari Kāwanatanga kimi tautoko ai. Ko ngā kaupapa i putaputa ai i aua kōrero, he kūware ā-ahurea, he māngere rawa ki te kimi kaimahi e tika ana, ki te whakapakari i ngā kaupapa here, ki te whakatika i ngā tikanga mahi e ārai nei i te tautoko, i te āwhina i te hunga e kimi ana i te taupua whai oranga i tēnei takerehāia.

He kūware ā-ahurea

- 20 E ai ki te tokomaha, ko ngā kaimahi o ngā tari Kāwanatanga he iwi kūware ki ngā pono, ki ngā tikanga, ki te ahurea o ngā hapori Ihirama.

Kua tāpaehia ngā ratonga taero, ratonga wā-poto, ratonga pāpaku rawa. Kāore he whakapau kaha ki te kimi māramatanga mō ngā tikanga o te hapori e pārure ana, kāore he hiahia ki te mōhio ki ōna mata tini, ki āna wheako mamae, ki ngā maumaharatanga kei roto tonu i āna kōrero.

**He mea waiwai te
whakarongo, te tautoko,
te pāhekoheko - he hoa piri
aua kupu mahi e toru - ki ngā
hapori whai pānga,
kia tika ai ngā ratonga me te
tautoko mā rātou.**

- 21 E ai ki ngā kōrero, kāore i whākina aua ngoikoretanga, kāore i whakapauria te paku aha e ngā tari Kāwanatanga ki te whakatika i taua āhuatanga muhu.

Ko te tikanga me hiki i te mānuka ki te whakapai i ngā ratonga, ki te kimi mātauranga e pā ana ki te ao ahurea me te ao whakapono, heoi ko te mahi kē he noho kūware kē, he kimi rānei i te āwhina a tētahi nō te hapori Ihirama e kūware ana ki ngā kaupapa ā-iwi, ā-whakapono hoki, he mahi tahanga e rūkahu ana, i tō rātou tino hiahia ki te urupare.

- 22 E ai ki ngā kōrero ko ngā ratonga me te tautoko e tāpaehia ana e ngā tari Kāwanatanga me ngā rōpū whakahaere, he mea hāngai kore ki te kanorautanga o ngā hapori Ihirama, ka mutu kāore e āhei ki te whakatutuki i ngā hiahia. Neke atu i te 50 ngā whenua e whakakanohitia ana i te Masjid an-Nur me te Linwood Islamic Centre. Kei reira ngā taiapa reo, ngā taiapa ahurea, he āhuatanga e whakauaua ake ai i ngā mata tini o te taiao e kitea ai te uauatanga o te mahi tahi ki te tari Kāwanatanga. E ai ki ētahi:

...kua tata te pau te tau kotahi, kei te tatari tonu ētahi whānau ki ngā ratonga e tika ana ā-ahurea, ā-reo hoki, he ratonga e whakaea ai i tō rātou hiahia whānui, i tō rātou hiahia hōhonu.

- 23 E ai ki ētahi whānau tē kitea te aronga tūturu a ngā āpiha ki tō rātou hauora - ā-ahurea, ā-tinana, ā-hinengaro, ā-aha rā, ā-aha rā. Ka mutu ki tō rātou whakaaro, kāore i tino pai ngā ratonga a ngā tari Kāwanatanga, ka rangona kētia e rātou te mamae o te toihara a ngā tari Kāwanatanga.
- 24 I ētahi wā ko ngā hui i whakatūria ai e ngā tari Kāwanatanga, he hui kaiwhakamāori kore, he hui reo hāngai kore. E ai ki ētahi whānau, mōrehu, kaititiro whai pānga, ko taua āhuatanga anō i roto i ngā patapatai a Ngā Pirihimana o Aotearoa i tā rātou whakatewhatewha i te konihi whakatumatuma. Me huri ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ki tō rātou whanaunga kimi māramatanga ai mō ngā pātai a ngā pirihimana. Nāwai i pāmamae, kātahi ka tino pāmamae rawa atu mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, mā ngā whanaunga e whakamāori ana hoki.
- 25 Nā te iti rawa o ngā ratonga whakamāori matatau, i nui ake ngā uauatanga mā ētahi ki te whai māramatanga ki ngā kōwhiringa tautoko e wātea ana, ā, ka pēhea te tono i aua kōwhiringa tautoko. I ētahi wā, me whakawhirinaki ki ngā whanaunga hei kaiwhakamāori i ngā kōrero a ngā tari Kāwanatanga, ā, i ētahi wā ka māharaharatia āe rānei ka tōkeke te whakamāoritanga a te whanaunga, āe rānei ka whakamāoritanga ngā mōhihio katoa.
- 26 Ka rongō mātou i ngā kōrero mō ngā uauatanga ki te whiwhi pane uruwhenua hou, ki te whiwhi pane uruwhenua mana hōkai mā ngā whanaunga i tae mai ai ki Aotearoa ki te āwhina i a rātou. Hei tauira, e ai ki ngā wāhine i pouarutia, ā, kei tāwāhi tō rātou whanaunga, ka tāpaehia tō rātou whānau he pane uruwhenua wā-poto noa iho ki te haere mai ki Aotearoa tautoko ai i a rātou. Kāore he take taua wā-poto mā te whānau e hiahia nei i te tautoko wā-roa a te whānau nō whenua kē.

- 27 Kāore i whakaaetia te ture e kī nei me noho te hunga ki Aotearoa i te 15 o Māehe 2019, kia whiwhi i a ia te pane uruwhenua taupua i whakaritea ai e te Kāwanatanga ki te tautoko i a rātou. I te hēmanawa ētahi ki te mārō rawa o ngā rōpū kore hiahia nei ki te kimi huarahi hei whakamāmā i te ara i taua wā inati.

He ngoikore rawa ngā kaupapa here me ngā tikanga mahi ki te tautoko i te hunga e kimi oranga ai

- 28 He nui ngā kōrero mō te pāhekoheko a ngā tari Kāwanatanga ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga. Ahakoa ngā kōrero a ētahi mō te manaakitanga kaha o te marea, o ētahi tari Kāwanatanga i muri mai i te konihi whakatumatuma, ka puta hoki ngā kōrero mō ngā tari Kāwanatanga whakaparure, mārō rawa hoki.
- 29 E ai ki ētahi whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ko ngā wheako i te wā o te kimi oranga, he wheako e pāmamae anō, he wheako e tāpiri ai i ētahi anō taumahatanga. E ai ki ngā kōrero:

...mēnā ko te pāmamae te kore āhei ki te kōrero, te kore āhei ki te whakamārama, ki te whakatau i te mauri, ki te kimi māramatanga mō aua matenga, ko ngā wheako i ngā tari Kāwanatanga i ngā marama whai muri ake i ngā konihi, he hātepe e whakaara ake anō i taua pāmamae, arā, kua whakaūhia e rātou te kore āhei ki te whakapiki i te oranga.

- 30 E ai ki ngā kōrero ko tā ngā tari Kāwanatanga e mahi ai ki te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, he takahi i tō rātou mana, he tāpiri atu ki ngā taumahatanga e wahaina ana e aua whānau.

I nāia nei kei te kaikino tonutia ngā pūrure tokomaha e herea ana e te pakanga o tēnā, o tēnā, ki te kimi oranga mō rātou, he oranga pūtea, he oranga mauri. Nā te koretake o ngā ratonga, nā te kore hiahia ki te hanga anō, ki te whakahou ā-tirohanga wā-roa nei, e pēnei nā - kāore he rauemi ā-kiko hei tautoko i te hapori e hanga anō, kāore he rauemi ā-mātauranga mō tō rātou pono, mō ō rātou hapori hei tuariari e patu ai i ngā whāinga, i ngā hiahia o te kaiwhakatuma.

- 31 E ai ki ngā kōrero, kāore i āta whakamāramahia te tino kaupapa o ngā tauākī pānga pūrure ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga. Nā te tokomaha i whāki mai i tō rātou hiahia ki ngā ratonga mātanga reo, engari kāore i te hiahia ngā kaimahi o ngā kōti o te Tāhū o te Ture ki te āwhina i a rātou i mua i te wā o te tuku whiu. Nā aua āhuatanga i kore ai ētahi whānau, ētahi mōrehu, ētahi kaititiro whai pānga i uru atu ki te hātepe nei. Nā tētahi i kī mai ko tā te hātepe i te timatanga he whakaarotahi i a ia ki ngā hua kikino o te konihi whakatumatuma, mā reira ia e whakangoikore ai. Tae rawa atu ki te wā whakatakoto tauākī ki mua i te aroaro o te kōti, he tauākī whai kupu kaha, ehara i te mea i whai i te taura o te puka kōti.

- 32 I rangirua ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ki te tauākī pānga pūrure, me te tauākī tuatahi i whākina ai ki Ngā Pirihimana o Aotearoa i te tīmatanga o tā rātou whakatewhatewhatanga i te konihi whakatumatuma.

He ngoikore rawa te mahi tahi i waenga i ngā tari Kāwanatanga

- 33 He maha ngā tari Kāwanatanga e mahi ai hei tautoko i ngā pūrure, i ngā whānau i panitia e te konihi whakatumatuma. I kimi āwhina ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, i ngā tari kāwanatanga inarā i Te Kaporeihana Āwhina Hunga Whara, i te Manatū Whakahiato Ora, i te Manaaki Tangata, ā, e ai ki a rātou he mea tukituki ngā ratonga i ētahi wā, he āputa i ētahi wā, he mahi tahi kore i waenga i a rātou.

Nāwai i hē te koretake o te tiaki tangata, kātahi ka tino hē rawa atu i te koretake o te mahi tahi. Ehara i te mea ko te hui kotahi, e rua rānei; ehara i te mea ko te tari kotahi, e rua rānei, ko ngā hui, ko ngā tari katoa i te wā kotahi.

- 34 Nā reira i taumaha ake te tāmitanga a ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga nā te mea me whāki atu i te kōrero kai kinikini o te mamae i ngā wā maha, ā, kei te pērā tonu mā ētahi ināiane, i ngā marama 18 i muri mai i te konihi whakatumatuma.
- 35 Ka putua ngā uauatanga o te whakapā atu ki ngā tari Kāwanatanga huhua e te koretake o ngā tari ki te tuari i ngā mōhiohio mai i tētahi ki tētahi, e te whakatenetene a ētahi ki te āta kimi i te huarahi hei whakatutuki i ngā hiahia o ngā kaitono.

Kei te mahi takitahi ngā tari - kāore e whakaae ki te tuari mōhiohio, ka mutu me huri haere ngā pūrure ki tēnā tangata, ki tēnā tangata, ki tēnā tangata, ko rātou katoa kei roto i te tari kotahi. Kāore e kore kei te uapare ngā tari Kāwanatanga i te Privacy Act, 1993 hei take kia kaua e tuari mōhiohio ki tari kē atu.

- 36 E ai ki ētahi, ka pai ake mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga mēnā he tari Kāwanatanga kotahi anake.

- 37 Nā ētahi i kī mai he uua ake ngā wero nei mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro o ngā hunga rerenga, o ngā hunga manene hoki.

Ehara i te mea māmā mā ēnei hapori te whakatere i te whīwhiwhinga tari Kāwanatanga o nāia nei, te kimi māramatanga mō ngā ārai ōkawa e pana ai i te hunga e pīrangī ana ki te whakapā ki te kāwanatanga, tae atu ki te maha rawa o ngā kaupapa here e hāngai ai ki tēnā pūtea, ki tēnā pūtea mā te pūrure.

- 38 He mea tāpiri ki te iwi kūware ki te ahurea o tētahi kē atu e kōrerotia ana kei runga ake nei, e ai ki ētahi he koretake aua tari ki te tautoko i ngā whānau, i ngā mōrehu, i ngā kaititiro whai pānga arā i ngā whānau rerenga, i ngā whānau manene.

39 Ko ētahi raruraru i putaputa mai ai: ko te tautuhinga rerekē o tēnā tari Kāwanatanga ki tēnā rōpū whakahaere, mō te pāture: ko ngā paearu e māraurau ai te pāture ahakoa te kore kore aro atu ki ngā tikanga ahurea motuhake. Hei tauira, kei roto i te tautuhinga a te Victims' Rights Act 2002 mō te 'whānau', ko "te rōpū whānau e ai ki ngā tikanga ahurea", heoi anō kei roto i ngā paearu e māraurau ai te whānau ki te whiwhi pūtea tautoko, he kikī ake te tautuhinga mō te whānau.

Kei te whakaae ngā tari kāwanatanga ki te tautuhinga Pākehā mō te whānau, arā ko ngā mātua me ā rāua tamariki anake, kāore te nuinga o ngā tari e aro atu ki ngā āhuatanga katoa o te whānau e ai ki tōna ahurea.

40 Ka kōrero mai mō te pānga o ngā tautuhinga mō te whānau e ai ki ngā tari Kāwanatanga, ka mutu he uaua ki te whiwhi ratonga tautoko a te kāwanatanga, ko te rangiruatanga me te hārakiraki o aua ratonga tautoko te take. Ko tētahi hua o ēnei raruraru, he aranga mai o ngā raruraru ā-tinana, ā-hinengaro, ā-whiwhi mahi mā ētahi whānau e ngoikore kē ana i mua i te konihi whakatumatuma.

41 I rangona ngā tauira e whakaatu ana i te tirohanga hārakiraki a ngā tari Kāwanatanga ki ngā paearu e tautuhi ai i te hunga pāture. E ai ki ētahi, ko te nui o te tautoko e whiwhi ai, he mea e whakawhirinaki ai ki tēhea tō kaimahi tari Kāwanatanga i taua rā, ā, he tauira mō ngā hunga e whiwhi ratonga rerekē ki ā tētahi atu, ahakoa te ōrite o ngā wharatanga. Ko te whakapono a ētahi, kua hangaia e ngā tari Kāwanatanga me ngā rōpū whakahaere tētahi rārangi ingoa e whakaraupapa ai i ngā pāture, ka mutu ka pahū ngā raruraru ki waenganui i ngā whānau.

42 E ai ki ētahi whānau, mōrehu, kaititiro whai pānga, kāore he hononga i waenga i te kōrero a ētahi Minita ki mua i te marea, me te tūturutanga o te whakatutuki i ngā tonono a tēnā, a tēnā, i roto i ngā tari Kāwanatanga. I rongo mātou i ngā tauira o te kupu taurangi a te tari Kāwanatanga ki te āwhina, ka mutu kāore i tutuki taua kupu taurangi, kāore he whakamārama i taua takahi i te mana o te kupu. I ētahi wā ka whakahēngia ngā tonono tautoko a ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, kāore he whai wā ki te tāpae i ētahi atu mōhiohio, kāore he whakamārama i te take whakahē.

He mārō te tikanga whakahaere

43 Āe, he maha ngā mihi nunui nā rātou i whiwhi tautoko ai, e ai ki ētahi ko te pūtea kāwanatanga e wātea ana ki ngā hunga whai pānga e te konihi whakatumatuma he iti rawa, ā, i ētahi wā kāore e whākina atu aua pūtea tautoko ki ngā hunga e māraurau ana. Ko tētahi nawe i puta ai ko te pōhēhē nui a ngā tari Kāwanatanga he ōrite tonu ngā hiahia a tēnā, a tēnā, ka mutu, kāore i rahi.

Te āhua nei kei te pīrangi aua tari, aua rōpū ki te āwhina, heoi e ai ki ngā pāture, he wero kanorau kei mua i te aroaro: ā-pūtea, ā-hauora, ā-tinana, ā-kare-ā-roto, ā-wairua. ... Te kaupapa e putaputa mai ai i ngā pūrongo pāture, kāore anō kia pakari te kāwanatanga ki te mōhio, ki te whakatutuki i ō rātou hiahia.

¹ Wāhanga 4, Victims' Rights Act 2002

- 44 E ai ki ngā kōrero ko te nuinga o te tautoko a ngā tari Kāwanatanga he āwhina e arotahi ai ki te āwhina wā-poto, nā reira tē taea i runga i ngā tikanga ahurea tika, te aro atu ki ngā hiahia o nāianeī, ngā hiahia wā-roa hoki o ngā hapori e patua kahatia e te konihi whakatumatuma. Hei tauira, i rangona e mātou me whakauru i ngā kaupapa hanga-hapori wā-roa ki te rautaki whakarauora kia tū pakari ai ngā hapori, kia mutu rawa te whirinaki ki te ringa pūtea o te kāwanatanga. Ko tētahi whakaaro i puta ai, he pai ake te whakatū i ngā pūtea taurewa moni whakaranea kore (he āhuatanga e hāngai ai ki ngā herenga hāhi e pā ana ki te pūtea taurewa moni), hei tautoko i ā rātou pakihī, i te whirinaki a aua pakihī ki te pūtea tautoko wā-poto nā ngā tari Kāwanatanga.
- 45 E ai ki ngā hunga tokoiti, he mārō rawa ngā pūnaha a Te Kaporeihana Āwhina Hunga Whara mā te takerehāia pēnei, ā, kāore rātou i whakaaro ake ki ngā uauatanga e hua mai i ngā wharatanga nā te pū, pērā i ngā maramara matā kei roto tonu i te tinana, i te whara akaaka hoki. Hei tauira, i hōhā tētahi mōrehu i te rerekē o ngā kawatau o te Te Kaporeihana Āwhina Hunga Whara me ngā tohutohu a te rata hei whakapiki i tōna hauora. E ai ki taua mōrehu nā te Te Kaporeihana Āwhina Hunga Whara ia i akiaki ki te hoki ki te mahi, nā te rata i tohutohu kia kaua e hoki ki te mahi.
- 46 Ko taua momo kōrero anō, ko taua momo kōrero anō mō ētahi atu tari Kāwanatanga. Hei tauira, i akiakina ētahi pouaru e te Manatū Whakahiato Ora ki te whakauru i ā rātou tamariki ki te mātauranga kōhungahunga kia wātea ai rātou ki te kimi mahi.
- 47 E ai ki ngā kōrero me āta arotahi atu ki tēnā take manene, ki tēnā take manene nā te mea he tini āhuatanga rerekē ō tēnā whānau, ō tēnā whanau. He take nui tēnei mā te hapori Somali i ngaro atu ai ētahi hunga i taua konihi whakatumatuma, i mōrehurehu ai ētahi. Ahakoa ngā ritenga manene i whakaritea hei tautoko i ngā hunga i pāngia kahatia e te konihi whakatumatuma, he uaua ake mā ngā whānau Somali; e ai ki a rātou ko te raru nui ko te manakore i Aotearoa nei o te uruwhenua nō Somali (ahakoa kei te whakaaetia e ētahi tari Kāwanatanga i runga i te āhuatanga rerenga). Nā reira i uaua ai te whiwhi tautoko whānau nō Somalia, ā, kei te tāria tonutia e ētahi whānau kia neke whakamua.
- 48 Ko tētahi whakaaro kua rangona e mātou, me hanga e Immigration New Zealand tētahi pane uruwhenua motuhake mā ngā whānau e pīrangī ana ki te hokihoki mai ki Aotearoa hei hunga tautoko i te wā-waenga ki te wā-roa, mā reira e hiki ai ngā taumahatanga puka tonu maha rawa i te kirimate.
- 49 Ka puta mai ngā kōrero mō te koretake o te tautoko a te pūnaha ture me te taihara mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga. E ai ki ngā kōrero:

...kāore te hātepe taihara e paku aro atu ki te pāmamae hōhonu o te tokomaha, ā, kāore he ara hei pāhekoheko ki taua hātepe.

- 50 I rongō mātou mō te kārangirangitanga, mō te tūmanako kore, mō te whirinaki kore, ko te whakatūturi ki ngā pāture o te hātepe ture me te taihara te take. E ai ki ētahi, ko ngā take me ngā nawe i whakapā atu ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga i taua tauira, he whakaatuatu i ngā nawe a ngā pāture whānui o te pūnaha ture me te taihara i Aotearoa. I rangona ngā amuamu e pā ana ki te hono-kore o ngā mātāpono o ngā motika a te pāture e ai ki ngā Tikanga Pāture, ki ngā wheako e pā ana ki te pūnaha ture me te taihara, tae atu ki te whakapāmamae anō.
- 51 I kōrero ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga mō tētahi wā i matakū ai rātou i te haerenga ki te kōti, nā te mea i waho i te kōti tētahi tangata e whakahua ana i ngā huatau whakaparahako a te iwi mā whakatoihara.
- 52 E ai ki ētahi, i te whakaritenga o ngā mahi hei whakapiki i te hauora, kāore i aro atu ngā tari Kāwanatanga ki ngā hiahia o te hunga i mataara ai i te konihi whakatumatuma, heoi kāore i whara ā-tinana. I rongō mātou i ngā kōrero mō te tāmitanga muri-pāmamae a ngā kaimataara tokomaha, ā, ki a rātou, he iti rawa te tautoko nā te mea kāore rātou e māraurau e ai ki te tautuhinga o te pāture a ngā tari Kāwanatanga.

He kūware ngā kaimahi

- 53 E ai ki ētahi kāore he manaakitanga, kāore he whakaaro atawhai nō ngā tari Kāwanatanga ki te hunga, ko te tikanga, e tautokona ana, ka mutu te āhua nei kāore rātou i te mōhio ka pēhea te kōrero ki te hunga e pāmamaetia ana. Ko tētahi anō kōrero:

... me ako ngā tari Kāwanatanga me ngā rōpū whakahaere ki te "āhukahuka i ngā hiahia ā-kare ā-roto o ngā pāture".

- 54 I kitea atu taua āhuatanga i te tūtakitanga o ētahi o ngā whānau, mōrehu, kaititiro whai pānga, i ngā tari Kāwanatanga, ka mutu e ai ki a rātou kāore i paku aha i te kitenga o tō rātou ko te whānau pāmamae. I pokea ētahi e ngā mōhiohio ahakoa kāore anō kia rite ki te āta aro atu ki aua mōhiohio.

...i te wā e tika ana ki te whakarongo, ka pokea kētia e te tuku mōhiohio; i te wā e tika ana ki te hapahapai, ka whakatūria ngā hui mutunga kore.

- 55 Ka ara mai te pātai āe rānei kua whakangungua, kua whakaakongia ngā kaimahi tari Kāwanatanga hei kaihapai i te hunga kua pāmamaetia.

² Ko tā ngā Tikanga Pāture he whakatakoto i ngā tikanga e pā ana ki te aronga atu ki tētahi pāture o te taihara - <http://www.victiminfo.govt.nz/support-and-services/victims-rights/victims-code-full-text-version/>.

Wāhanga 3: Te ao o te Ihirama i Aotearoa

- 1 Ko te nuinga o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga i tūtaki ai mātou, he hunga i nuku mai ai ki Aotearoa nō tāwāhi. Kua noho mai ki konei i ngā māranga torutoru noa tae ake ki ngā tekautau. Ki ētahi, kei te pūtake o tā rātou wheako mō Aotearoa he whakaaro ake ki ngā wheako o te wāhi i noho ai rātou i mua.

Kei te wahaina e ngā pāpūre tokomaha te pāmamae tuku iho, nā reira rātou i rere mai ki Aotearoa, ka whakarērea ō rātou whānau, ka mutu kāore he tautoko ā-whānau hei whakamauru i taua pāmamae.

- 2 Ka kōrero mātou ki ētahi whānau, mōrehu, kaititiro whai pānga i whānau mai rātou i Aotearoa, i tupu mai hei Ihirama, ka mutu kāore i a rātou taua wheako hei tohutoro. Ka kōrero hoki ki ngā hunga i whānau mai ai i Aotearoa, ka huri ai ki te pono Ihirama.

I te nuinga o te wā he wāhi pai a Aotearoa, heoi anō kei konei tonu te kaikiritanga, te toihara, te mae Ihirama

- 3 E ai ki te nuinga o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, he pai ā rātou wheako mō Aotearoa, mō ngā iwi o Aotearoa, i mua i te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe, 2019. E ai ki a rātou he whenua āio, he whenua haumarua a Aotearoa, ka mutu kore rawa i puta te whakaaro mō tētahi konihi whakatumatuma i konei. Ki ō rātou whakaaro he iwi manaaki, he iwi whakahoahoa te iwi o Aotearoa. Ka rongō mātou i ngā kōrero mō ngā kiritata whakahoahoa, whakaratarata. Ka rongō mātou i ngā kōrero mō ngā wāhi mahi e tautoko ai i ngā tikanga karakia, ka whakawātea ai i a rātou ki te haere ki ngā karakia i ia Rāmere, i ia Rāmere, ka whakaratoa te wāhi motuhake hei karakia i ngā hāora mahi.
- 4 Ahakoa ēnei kōrero mō ngā wheako papai, ko te tino nuinga o ngā hunga i tūtakihia, he hunga i patua ai e te kino o te kaikiri, o te toihara, ka mōhio rānei i aua kino i whiua ai ki ō rātou whānau, ki ō rātou hoa. Ko tētahi whakaaro mō te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe, 2019:

...ko te āhuatanga e rerekē ai tēnei konihi ki tā te konihi o te ao auraki, ehara tēnei i te takerehāia whakatumake kotahi, engari he pūtahitanga kē o te ao o te Ihirama.

- 5 Nā te ariari o te hijab hei tohu Ihirama, he nui ake te kaikiritanga me te toihara ki te wahine i tā te tāne. E ai ki ngā wāhine mau hijab he nui te hawene i runga i te tiriti, ā, kei te āwangawanga ētahi ki ō rātou whanaunga, ki ō rātou hoa e mau hijab ai. Kei te matakū ētahi wāhine mau hijab ki te haere ki waho ko ia anake. Ka mea mai rātou, whai muri ake i te konihi whakatumatuma ka karo i te haere ki ngā wāhi tūmatanui, ka karo i ngā mahi māori noa, pērā i te hari mā raro i ā rātou tamariki ki te kura, i te hīkoi haere i ngā ahiahi pō hoki. E ai ki tētahi wahine kei te mau poraka whai pōtae maru ki ngā wāhi tūmatanui hei huna i tōna hijab.

6 Ka whākina mai e ētahi mātua ngā kupu hawene, kupu whakawetiweti i whiua ai ki ā rātou tamariki i te kura, i te hapori pātata hoki. He maha ngā kōrero mō ngā kupu kaikiri, ngā kupu mōrihariha e whiua ai ki ā rātou e ngā tāngata e hipa ana mā runga motukā. Ki tā ētahi, he hua nā te kūware noa, nā te pōhēhētanga rānei mō te pono Ihirama, ahakoa rā, he wheako ngau kino.

7 Nā ētahi i kōrero mō te toihara i te wāhi mahi, i te wā kimi mahi hoki. I hēmanawa ētahi i te kore whiwhi mahi, ahakoa te tiketike o ā ratou tohu mātauranga mō ngā mahi e tonoa ana. Ki ō rātou whakaaro i pērā ai nā te mea ehara ō rātou ingoa i te ingoa Pākehā. E ai ki ētahi e whai tohu mātauranga tiketike e hāngai ki ngā mahi maha i tonoa ai, ko te kaikiri te take he ruarua noa iho ngā uiuitanga i whiwhi ai. Nā tētahi wahine i kōrero mō te whiwhi karanga tuatahi ki te uiuitanga tono mahi whai muri i te panoni i tōna ingoa ki te ingoa Pākehā i runga i ngā puka tono.

8 E ai ki ētahi, nā rātou i whakatakoto amuamu mō te kaikiritanga ki Ngā Pirihimana o Aotearoa, engari kāore he hua pai. Kāore i tuhia ōkawatia te amuamu, kāore rānei i aro tika Ngā Pirihimana o Aotearoa ki ā rātou kōrero. Kāore Ngā Pirihimana o Aotearoa i whakahoki kōrero ki ā rātou mō tā rātou purongo. Ki ētahi, ka ngāhorohoro tā rātou whirinaki i Ngā Pirihimana o Aotearoa, ka kore i whakapono ka tutuki pai ā rātou amuamu ki Ngā Pirihimana o Aotearoa. Nā aua wheako i hākerekere ngā hunga ki te hari i ā rātou nawe ki mua i te aroaro o Ngā Pirihimana o Aotearoa. E ai ki ngā kōrero:

...e ai ki ngā whare korana e rua, ahakoa ngā pūrongorongo maha mō te whanonga pāihi huri noa i ngā whare korana, tē aro atu ngā pirihimana. Ki ngā whakaaro o te hapori, he whakangongo tēnei i te oati ki te whakahaumaru i te iwi, ka mutu kāore rātou i paku aro atu ki ngā Ihirama e toiharatia ana, whakapārurehia ana, e whakawehia ana e te hārukirukitanga nō te taha matau tōrangapū, e kapatauhia ana e te iwi mā whakatoihara, ko te tikanga me kaha ake te manaaki, me tere ake te urupare, me ū te mataara a ngā pirihimana.

9 E ai ki ētahi atu, kāore i whakapau kaha ki te pūrongorongo i ngā mahi kaikiri i runga i te mōhio kua mahia e ētahi atu o te hapori, ā, he moumou wā. E ai ki tetahi:

...i tēnei wā tonu kāore he whakawhitiwhiti kōrero nā te mea kei te titiro mai ānō nei he hapori tūtūā mātou. Koia rā te hua o ā rātou mahi, ka mutu kāore rātou i te whakawhirinaki mai. Nāwai rā, nāwai rā ka mutu te hiahia ki te haere ki te tangata whakapāihi. Kāore e roa karekau he whakawhirinaki, ka mutu ka kitea ngā mahi kino, engari kāore he take o te haere ki ngā pirihimana. Koirā te wā mōrearea nā te mea ahakoa tō mōhio ki ngā mahi kino e mahia ana, kei reira tonu taua pāihi kei waenganui i a mātou ko ngā pirihimana, he āputa nui kei waenganui i te mana pirihimana me te hapori, ā, kei te tū wehe mātou i ngā tāngata e āhei ai ki te whakahaumaru, ki te kaupare i aua mahi kino. Ko te pātai ia, ka pēhea te hanga i te whakawhirinaki, ka pēhea te kahupapa i taua āputa, kia mutu taua whakatūtūā i ngā hunga?

- 10 E ai ki ētahi whānau, mōrehu, kaititiro whai pānga, kua huri ā rātou wheako i Aotearoa mai i te 15 o Māehe, 2019. Ki ētahi ko Aotearoa tētahi whenua haumarū, ki ētahi kāore i te haumarū pērā i o mua. Nā te hōhonu o ngā nawe e pā ana ki tō rātou haumarutanga, kei te pīrangī ētahi whānau ki te whakatū i ngā hapori haupunutia, ki te whakakaha i te haumarutanga me te tūteitanga o ō rātou kāinga, ki te akiaki i Ngā Pirihimana o Aotearoa ki te whakaratarata i ngā hapori Ihirama. E ai ki te tokoiti kua pūrongorongohia ētahi mahi kaikiri ki Ngā Pirihimana o Aotearoa whai muri i te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe, 2019, ā, kua aro tikahia e rātou.

Te hua o te whakatakētanga (he mea pokerehū, he mea takune) inarā tā te ao pāpāho

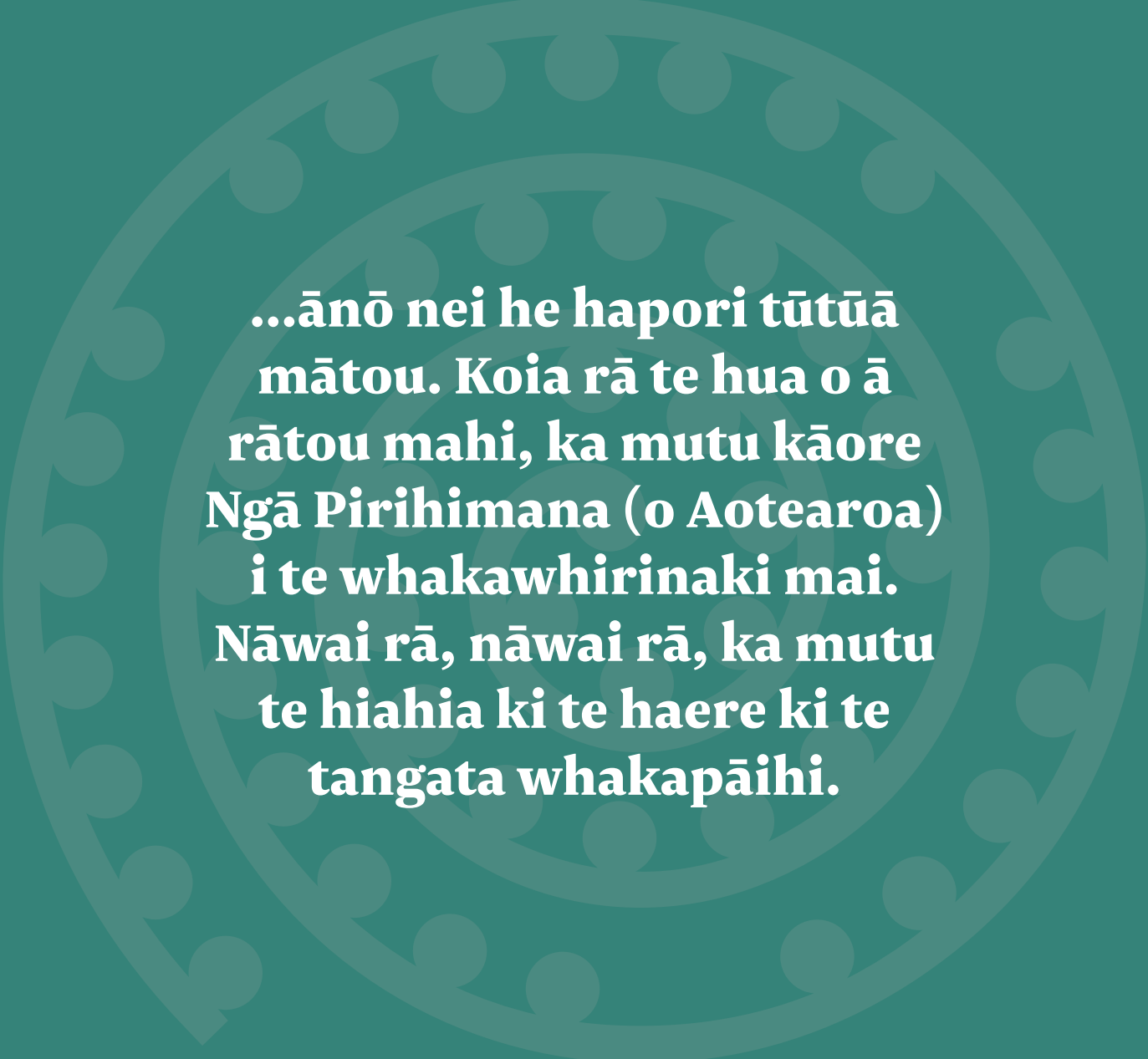
- 11 E ai ki te tokomaha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ehara te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe, 2019 i te mea whakatumeke. E ai ki ētahi:

...I mua i taua takerehāia kitea ai ōna tohu matapae maha, he tohu ariari, he tohu i tauritia kētia e te mana i āhei ai ki te kaupare.

- 12 E ai ki ngā kōrero, i ara mai taua āhuatanga i roto i te horopaki pāpori, tae atu ki ngā tari Kāwanatanga, e kūware rawa ana ki ngā matatini o ngā hapori Ihirama, e kūware ana ki te kanorautanga ā-ahurea. E ai ki ngā kōrero, kei te ora pai te aukati kūware i roto i ngā mahi a ngā tari Kāwanatanga e rato ai i ngā hapori Ihirama i mua i te konihi whakatumatuma, i muri ake hoki.

Kāore pea i te mea ariari ki ētahi o waho i te hapori, ko te hononga o ngā kōrero whānui mō te mae Ihirama me ngā momo pahekotanga i waenga i te hapori Ihirama me ngā tari kāwanatanga he mea kite wawe i roto i ngā kōrero a ngā pūrure.

- 13 I kitea e ētahi te ngaringari haere o ngā kōrero kaikiri i runga i te pae pāpāho pāpori i ngā tau, inarā i ngā tau tata ake nei. I rongo mātou i te karanga whānui kia aro kau atu ki ngā kapatau ā-ipurangi, arā, kia whakatewhatewhatia. Ka whakaaturia mai ngā ataata YouTube me ngā whārangi Pukamata, ko ngā kaupapa kōrero he mae Ihirama, he kaikiri, he mauāhara, ka mutu he mea whakamāharahara i ngā hunga nā rātou i pūrongorongo. Nō ngā tāngata e noho ai ki Aotearoa aua ataata, aua whārangi katoa. I ētahi wā ka pānuitia ki Ngā Pirihimana o Aotearoa ngā ihirangi hārukiruki, engari kāore anō kia kitea te tango mai i aua ihirangi e ngā mana pae pāpāho pāpori. E ai ki ētahi, he tere ake te tangohanga o ngā pae tukutuku whai ihirangi hārukiruki Ihirama.

A large, faint watermark in the background of the page. It features a circular arrangement of small circles, resembling a tea ceremony (whakapāihi), with a central circle and an outer ring of larger circles. The watermark is rendered in a light teal color, matching the background.

**...ānō nei he hapori tūtūā
mātou. Koia rā te hua o ā
rātou mahi, ka mutu kāore
Ngā Pirihimana (o Aotearoa)
i te whakawhirinaki mai.
Nāwai rā, nāwai rā, ka mutu
te hiahia ki te haere ki te
tangata whakapāihi.**

14 Ka mea mai ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ko tā rātou e whakapono ai ko ngā hunga pāpāho o te pouaka whakaata o Aotearoa, ā-ao hoki, ko te pāpāho ā-tuhi, he rōpū aukati i ngā Ihirama. E ai ki a rātou kua ngaringari haere ngā kawerongo aukati mai i te wā o ngā konihi whakatumatuma i te 11 o Hepetema 2001, i Ngā Whenua Tōpū o Amerika. Ka hēmanawa te tokomaha ki te aweawe o ngā pāpāho ki te hōraparapa i ngā pōhēhētanga e pā ana ki ngā Ihirama, ki te pono Ihirama, ā, ki ō rātou whakaaro nā aua kawerongo i ngaringari haere ai ngā huatau takakino-Ihirama i Aotearoa nei, huri noa i te ao hoki. E ai ki ngā kōrero:

...kua whakahahanitia, kua whakahātanahia ngā Ihirama e te hunga pāpāho, kua tautokona rānei taua hahani nā te kore tāpae i ngā kōrero e whakahē ai i aua kōrero hahani, ā, ka hua mai te kaikiritanga e rangona ana i ia rā, i ia rā.

15 I rongu mātou i ngā hua kikino o ngā kawerongo pāpāho mā te tauoranga o ētahi hunga, tae atu ki ngā pōhēhētanga mō te pono Ihirama e puta mai ana i ngā kupu taunu i hāparangitia ai i runga i ngā tiriti. Ki ētahi o te hāpori Ihirama o Ōtautahi ka hē kē atu aua kupu taunu mai i te tau 2014 i te kawerongo i puta ai mō te whakatumatuma Ihirama i Ōtautahi, ā, ka tuhia ngā whakapae mō te whakatumatanga o tētahi hunga i tētahi masjid i tautuhia i Ōtautahi. Nā taua kawerongo i pāngia kinotia haere ake nei ngā hāpori Ihirama o Ōtautahi, ka mutu i ngā tau whai muri ake ka pūrongotia ngā raruraru i tau ki te masjid, pērā i ngā manioro, i te hawene, i te whānako. I tōna maumahara i taua kawerongo pāpāho o te tau 2014, ka kōrero tētahi mōrehu o te konihi whakatumatuma mō tōna arotahi nui ake ki ngā kaupapa whakahaumarua i te masjid mai i taua wā.

16 E ai ki ētahi kōrero i aukati ngā kawerongo pāpāho mō te tangata nāna te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe, 2019. Ka puta te pātai i ngā kawerongo pāpāho nā te aha i huri ai te "tamaiti pai" kia "kino haere"? E ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga mēnā he Ihirama kē te kaiwhakatumatuma, ka rerekē ngā kupu whakaahua mōna, ā, kāore e whakaahuatia ia hei tangata pai.

Wāhanga 4: Ko ngā pātai i puta mai mō taua tangata, he aha ngā mea i mōhiotia kētia mōna e ngā tari Kāwanatanga

- 1 Nā ētahi whānau, mōrehu, kaititiro whai pānga i pātai mai, i kōrero mai hoki i ō rātou whakaaro, mō te tangata nāna te konihi whakatumatuma. Ki ō rātou whakaaro, nā taua tangata i toro atu i te Masjid an-Nur me te Linwood Islamic Centre i mua i te konihi whakatumatuma o te 15 o Māehe, 2019. I kōrero rātou mō tētahi tāne, e ai ki a rātou ko taua tangata rā, e kōrero whakatītaha ana i te Masjid an-Nur, i kōrero ia ki te Imam, ka mutu e ai ki a rātou ko āna mahi i te masjid, tae atu ki te wā karakia, ehara i te mahi a te tangata e taunga ana ki ngā tikanga o te masjid.
- 2 Ki te nuinga o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, he mea uaua te whai māramatanga mō te kore hopu i a te tangata nā te mea he mahi nunui te whakariterite, te whakamahere i āna mahi. Ki tā rātou e whakapono ai, i whai tautoko ia nā ngā hoa, nā ngā rōpū ā-ipurangi rānei ki te whakatutuki i te konihi whakatumatuma. Ka mutu, e ai ki a rātou, nā te rahi o te mahi whakamahere i te konihi whakatumatuma, he nui rawa mā te tangata kotahi, ā, e ai ki ētahi, ka rangona te tangata e kōrero ana ki tangata kē atu i te wā o te konihi whakatumatuma.
- 3 I pīrangī ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro i kōrero mai ai mō te tangata i mauheretia ai mō te konihi whakatumatuma, kia whakautua ētahi pātai motuhake e te pūrongo o te Kōmihana Roera, tae atu ki ēnei e whai ake nei:
 - I whai tautoko horipū, tautoko takaāwhio ki te whakatutuki i te konihi whakatumatuma?
 - Nō hea tana pūtea nui ki te hoko i ngā pū, i ngā utauta, e hiahiatia ana ki te whakatutuki i te konihi whakatumatuma?
 - He pēhea te whakaemiemi i ngā matā pērā te rahi, engari kāore i paku mōhio ngā mana kāwanatanga?
 - I tae atu ia ki ngā whenua whai tohutohu whakatūpato, nā reira he aha i kore āta whakamātauria ai ia e te mana manene i tāna taunga mai ki Aotearoa?
 - He pēhea tāna mōhio ki te 'wā pai rawa atu' ki te uru ki te Masjid an-Nur, ki te Linwood Centre hoki?
- 4 Kei te whakautua e tā mātou pūrongo ēnei pātai, me ētahi atu pātai i whakaarahia ai e ngā hapori mō taua tangata, mō te whānuitanga o te mōhiotanga mōna a ngā tari Kāwanatanga, hoki.

Wāhanga 5: Ko ngā tukanga whakatikatika i whakatakotoria ai e ngā whānau, e ngā mōrehu, e ngā kaititiro whai pānga

- 1 Ko te whāinga matua o ā mātou hui i te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, he whakarongo. Hei tāpirihanga ki te kōrero mō ā rātou wheako whaiaro, mō ō rātou nawe, ka tuku tāpaetanga te tokomaha mō te huarahi tika hei whakaea i ngā take i whakaarahia ai e rātou.
- 2 Me whai wā tonu ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ki te whakapiki i te hauora, kātahi ka rite ki te pāhekoheko ki ngā hātepe, tae atu ki te Uiuinga Kōmihana Roera me te whakawā i taua tangata (mēnā he whakawā). Nā ngā herenga o te wā e whakapā ai i ngā hātepe pēnei, kāore i āhei ētahi ki te whai wāhi, ahakoa ko tēnei tētahi huarahi pai ki te whakapiki hauora. Nā tētahi i marohi mai kia whakatūria tētahi hātepe ture whakaora e kore e herea e te wā. Ka hangaia tahitia taua hātepe ki te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, hei whakatutuki i ō rātou hiahia matatini haere ake nei. Mā taua hātepe e whai takohanga ai, e whai hauora ai, e whai wāhi ai ngā pārure ki te kōrero mō ā rātou wheako, ka mutu ka whai harakoretanga. Ki te kore he herenga wā, ka taea e rātou e hiahia tautoko ki te paheko atu i ngā wā e tika ana mā rātou, ka mutu ka whai kaha rātou i ō rātou hokinga ki te hauora.
- 3 E ai ki ētahi me whakatū i te uiuitanga kaititiro matewhawhati hei kaiaromatawai mana motuhake i te urupare ki te konihi whakatumatuma tae atu ki te urupare a Ngā Pirihimana o Aotearoa me ngā hōhipera; mā reira e whakautua ai ngā pātai katoa.
- 4 Ka kōrero mai ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ētahi o ngā mema o te Rōpū Tohutoro Hapori Ihirama mō te whakahirahiratanga o te pono, o te poto o ngā kōrero pono a te kāwanatanga me ōna tari ā te wā e whakaputa urupare ki tā mātou pūrongo, ā te wā e whakatutukihia ai ngā tūtohinga. E ai ki ngā kōrero, kua rā e tukua mā ngā hapori anake e whakawāwā te kāwanatanga me ōna tari kia whakakikohia ai ngā kupu a te pūrongo. Hei tauira, e ai ki ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, me tohu i te minita motuhake mā ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ki te konihi whakatumatuma, mā te whakatutukinga o ngā tūtohinga a te Kōmihana Roera - pērā i tā te Minita Take Uru atu ki te Huke Waro o te Awa Pike; ka mutu ko taua Minita te mana whakahaere i ngā tari kāwanatanga katoa e hāngai ai ki tēnei kaupapa.

Te aukaha i te haumarutanga i te whare Korana

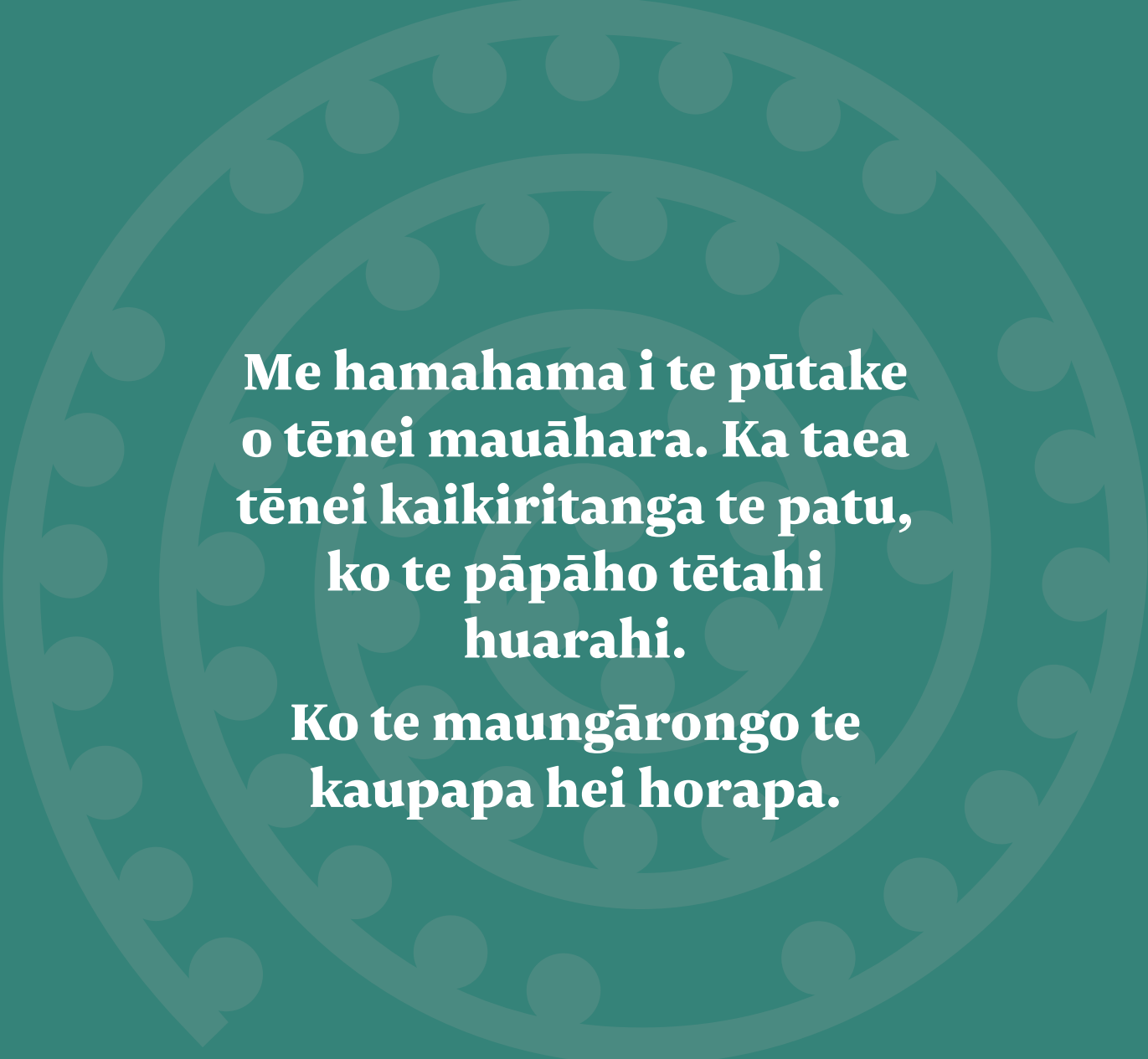
- 5 E ai ki ētahi me aukaha i te haumarutanga i te Masjid an-Nur, i te Linwood Islamic Centre, i ētahi atu wāhi whakamine Ihirama ā haere ake nei. Ko ētahi whakaaro hei aukaha i te haumarutanga he whakaranea i te kitenga i Ngā Pirihimana o Aotearoa ki reira kia kore ai e whakaraerae ngā urunga ki ngā masjid, he whakauru i ngā kāmera haumaru, me ētahi atu whakaaro. Mā te kāwanatanga e utu. E ai ki ētahi, me aukaha i te haumarutanga i ngā whare karakia katoa, ehara mā te masjid anake.

He aro pono ki ngā tika tangata, ki te kanorautanga, he whakaiti i ngā pānga o te whiwhita kino

- 6 Ki tā te tino nuinga o ngā hunga i kōrerorero ai, mā te whakamōtō i te kaikiritanga me te whakatakētanga e haumarū ake a Aotearoa whānui, ka mutu ka kaupare i tētahi anō konihi whakatumatuma. E ai ki a rātou ko te huarahi matua ki te patu i te kaikiritanga, he whakatairanga i te mātauranga huri noa i a Aotearoa.

Me hamahama i te pūtake o tēnei mauāhara. Ka taea tēnei kaikiritanga te patu, ko te pāpāho tētahi huarahi. Ko te maungārongo te kaupapa hei horapa.

- 7 E ai ki ētahi me kaha ake ngā whiu i Aotearoa mō ngā hara ā-mauāhara, mō ngā kōrero ā-mauāhara. E ai ki te tokoiti me whakawhānui i te tautuhinga o te kōrero ā-mauāhara i te Human Rights Act 1993, kia whakauruhia ai te taraweti ki ngā tāngata i runga i ō rātou pono.
- 8 He maha ngā huatau ka pēhea te whakaako i ngā hunga mō ngā ahurea kanorau, mō ngā pono, mō te whakahirahiratanga o te kanorautanga i Aotearoa nei. Ko ētahi o aua huatau:
- He whakarato i ngā mōhiohio mō te pūrongo i ngā mahi kaikiri;
 - He whakamataaratanga patu-kaikiritanga;
 - He whakamataaratanga whakamōhiohio tūmatanui mō ngā ahurea me ngā pono kanorau;
 - He whakawhānui ake i te whakangungu kaiako, i te marautanga kura, kia whakauruhia ai te mātauranga mō ngā ahurea kanorau me ngā pono kanorau.
 - He karanga ki ngā masjid huri noa i a Aotearoa ki te whakatū i ngā takunetanga ā-hapori.
 - He karanga ki ngā kāwanatanga ā-rohe ki te tautoko, ki te whakahaere i ngā takunetanga tūmatanui e whakanui ai i ngā hui Muslim hei tauira ko te Eid, kia ōrite ai ki te Matariki, ki te Tau Hou Hainamana, ki te Diwali;
 - He karanga ki ngā kaihautū o te hapori Ihirama ki te ārahi i te kōrerorero tūmatanui mō te pono Ihirama, ka mutu ka nui ake ngā kōrerorero i waenga i ngā pono huhua.

**Me hamahama i te pūtake
o tēnei mauāhara. Ka taea
tēnei kaikiritanga te patu,
ko te pāpāho tētahi
huarahi.**

**Ko te maungārongo te
kaupapa hei horapa.**

He whakatika i te pūnaha whakahaumarū ā-motu o Aotearoa

- 9 I whai whakaaro ētahi mō te whakatika i te pūnaha whakahaumarū ā-motu o Aotearoa. E ai ki a rātou me hihiko ake ngā tari whakahaumarū. Ko tētahi whakaaro, me kaha ake ngā tari whakahaumarū ki te aroturuki i ngā kāhui ngākau kino ki a Ihirama, i ngā kāhui nō te taha matau tōrangapū hārukiruki, i ētahi atu e kapatau nei i ngā hapori whakaraerae i runga i te pae pāpāho pāpori, ka mutu me aro kau atu ki ngā kapatau ā-ipurangi.

Kua mōhiotia roatia ngā pōhēhētanga me te matakū pōhēhē mō ngā whāinga me te kaupapa o te pono Ihirama, tae atu ki ngā porihanga maungārongo, porihanga whai ahurea kanorau, e noho wāhi iti nei te pono Ihirama. Nā aua pōhēhētanga, kei roto i ngā ringaringa o ngā kaihārukiruki mā whakatoihara, i hanga te kaupapa kei muri i ngā konihi whakatumatuma. Nō reira he mea waiwai kia kua e tukuna aua pōhēhētanga kia hē kē atu ngā hē whānui o te aronga ā-pūnaha.

- 10 E ai ki ētahi me kaha ake te whakangungu i ngā kaimahi o te Hapori Matataua o Aotearoa kia wawe ake ai te āhukahuka i ngā kapatau e ara mai ana.

- 11 Ko tētahi anō kōrero, me kimi tangata tika, me whakapakari i ngā pūkenga tika, tae atu ki ngā pūkenga ā-ahurea, kia mārama ai ki a rātou:

- ngā uauatanga me ngā hiahia whakapiki hauora o ngā hunga me ngā hapori kua pāmamaetia;
- ngā uauatanga kei mua i te aroaro o ngā hunga e mahi tahi ana ki ngā hunga kua pāmamaetia, ā, me whai tautoko whakamāori;
- he pēhea te aronga me te whai māramatanga a te hunga i patua ai e te konihi whakatumatuma;

Me mōhio ngā tari tautoko ki te uauatanga mā ngā pūrere ki te whai māramatanga i roto i ngā mōhiotanga mēnā kei te pēhia e te ahotea ā-kare-ā-roto. He maha ngā huarahi e whakapāngia ai te whai māramatanga e te pāmamae.

- he pēhea te hanga i ngā hononga whai whirinaki, whai mahi tahi i te taha o ngā hapori whakaraerae;

He mea waiwai te whakarongo, te tautoko, te pāhekoheko - he hoa piri aua kupu mahi e toru - ki ngā hapori whai pānga, kia tika ai ngā ratonga me te tautoko mā ratou.

- te tautoko i ngā taumahatanga o te whakapiki hauora ā-hinengaro tae atu ki ngā mahi ā-hapori.

Kāore he take o te taenga ā-tinana noa iho a ngā pirihimana, ko te mea pai ake he aro ki te whakaratarata, ki te manaaki, kia mataara ai te tiaki i te hapori, mā reira e haumarū ai te hapori.

- 12 He kōrero anō mō te arotahinga ki te hunga ake (me kī te arotahinga ki te mōrehu) hei mahi tuatahi ki te whakapiki hauora. Ko tētahi wāhanga waiwai, he whakarato i te wā me te wāhi ki te kōrero, kia whai wāhi ai ngā mōrehu ki te whanaketanga o ngā rongoā wā-roa.

Ko te mea matua, he whakatairanga i ngā reo o ngā mōrehu. Kua ngaukinotia ngā mōrehu; he whakaaro o rātou mō ngā rongoā ki ngā raru matua, engari tē rangona e ngā taringa hāngai.

- 13 E ai ki ngā kōrero, ko tā te arotahinga ki te hunga ake he kimi i te whakatikahanga i te raruraru, he rapu i te rongoā, ka mutu, he ahunga ki te wāheke. E ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ko tā te arotahinga ki te pūnaha kē, he urupare ki te mōreareatanga mā te pūnaha kē, ehara i te aronga ki ngā hunga e tautokona ana - ko te tikanga.
- 14 Ko tētahi anō taunakitanga nā rātou, mā ngā tari Kāwanatanga e whakamahere ngā hiahia whakapiki hauora wā-roa o ngā hapori, ā, me tāwariwari, me pīngore aua mahere. Hei tauira, ka rerekē te tautohunga o te mōrehu e ai ki te momo takerehāia i whakapā atu ki te hapori. Ka mutu, me maumahara i te rerekē o te tirohanga o tēnā hapori, o tēnā hapori ki te tikanga o te kupu whānau.

Wāhanga 6: Ko ētahi anō take i whakatakotoria ai e ngā whānau, e ngā mōrehu, e ngā kaititiro whai pānga

- 1 Nā tā mātou whakataunga kia arahina ngā hui i te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga e rātou anō, kia whakatauria e rātou ngā kaupapa kōrero, i putaputa mai ngā whakaaro, ngā huatau maha mō ngā take i waho i ā mātou Tohutohu Tikanga Mahi.
- 2 Heoi anō kua kitea i ngā kōrero i te tīmatanga o tēnei tuhinga, ko tētahi o ngā āhuetanga o aua Tohutohu Tikanga Mahi, he whakamanawa i te marea o Aotearoa. Nō reira he mea nui ki a mātou ki te hopu i te whānuitanga, i te hōhonutanga o ngā kaupapa e hira ai ki ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga.

Te mahi a Ngā Pirihimana o Aotearoa hei urupare ki te konihi whakatumatuma

- 3 He nui ngā kōrero mō te urupare ki te konihi whakatumatuma, tae atu ki ngā kōrero āe rānei, kāo rānei i pai ngā rauemi a ngā kaiurupare ki te whakarae i te konihi whakatumatuma. Ko tēnei te kaupapa i whakaara pūputuhia i ngā hui i te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga.
- 4 Ka puta ko te pukuriri, te huamo, te hōhā, te āwangawanga mō te roa o te wā ki te taenga atu o Ngā Pirihimana o Aotearoa ki te tae atu ki roto i te Masjid an-Nur, me te wā roa kia huakina ngā taiapa a Ngā Pirihimana o Aotearoa mā ngā ratonga hauora ohotata. E ai ki te tino nuinga o ngā hunga i tae atu ki ngā hui, ka ora tonu ētahi i mate ai mēnā i tae wawe atu ngā ratonga hauora.

Te āhua nei, ahakoa te whakapau kaha o ngā mema o te hapori ki te whakawhiti i ngā tohutohu mārama pū kia kore ai e kaumingomīngo, ka tumeke rātou ki te mutunga kē mai o te koretake o ngā pirihimana ki te mahi tere, ki te mahi tika.

- 5 Ka kōrero te tokomaha mō te hōhā ki te pōturi rawa o Ngā Pirihimana o Aotearoa ki te whakahaumarua i ētahi atu masjid, i ētahi atu wāhi hui o te hapori Ihirama. Ki tā rātou whakapono ka ora tonu ētahi i te Linwood Islamic Centre mēnā ka tere ake te whakahau i Ngā Pirihimana o Aotearoa ki reira. Ki ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, ka whakaōritehia e rātou aua wheako ki ngā wheako o te taikaha pū o ō rātou whenua tipu, he whenua i kitea ai

...te urupare tino tere ake, tino arotahi ake ki te takerehāia.

- 6 I te hui o te 8 o Noema 2020 ka mea mai ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga he pātai tonu ā rātou e pā ana ki te urupare o Ngā Pirihimana o Aotearoa me ngā hōhipera ki te konihi whakatumatuma.

- 7 E ai ki te tokomaha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, kua panuitia e te Kōmihana Pirihimana a Mike Bush, ka whakatūria tētahi arotake mana motuhake i te urupare a Ngā Pirihimana o Aotearoa ki te konihi whakatumatuma. Kua hōhā te tokomaha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga ki te rāhui tonu o ngā hua o te arotake, ā, ki a rātou, kua hipa noa atu te wā ki te whakatūmatanui i taua arotake. Ko tā ētahi whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, nā reira kua heke iho anō tā rātou whakawhirinaki i Ngā Pirihimana o Aotearoa. Kei te pūrongorongō ētahi o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga kua tautohua e te arotake ētahi mahi hē e pīrangi nei Ngā Pirihimana o Aotearoa ki te noho muna.

Te pāhekoheko a taua kaiwhakatuma ki te pūnaha ture me te taihara

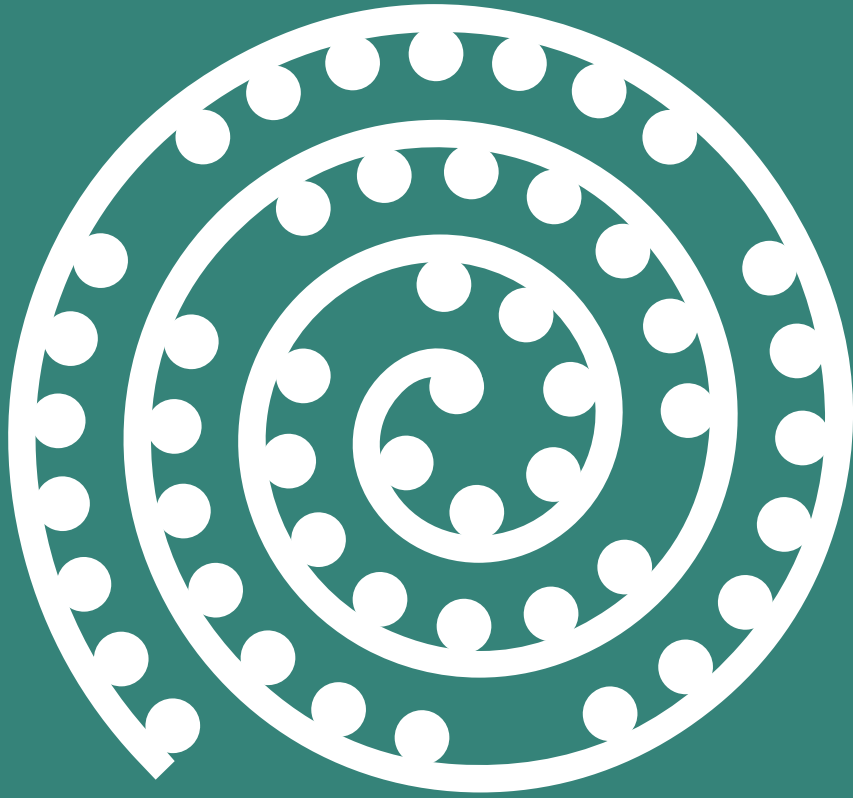
- 8 E ai ki ētahi, he ngāwari rawa ngā āhuatanga mauhere i Aotearoa nei mā taua tangata. Ki tā te tokoiti, he pai ake te whiu whakamate te whiu tika mā te tangata e mauheretia ai mō te konihi whakatumatuma.
- 9 Kei te āwangawanga, kei te hōhā te tokoiti ki te āheinga o taua tangata ki te whakawhitiwhiti kōrero ki ngā tāngata whai whakaaro ōrite ki ōna, e a ia e mauheretia ana. Ko tā rātou pātai, he aha i pērā ai, ka mutu ka rapua te whakamāramatanga o te Ara Poutama Aotearoa. Ka kōrero rātou mō te hiahia ki te aukati i te mahora o ngā huatau kino o ngā kaihārukiruki i roto i ngā whare herehere.

Āpiti hanga: Hātepe hei whakarite i te tuhinga nei

- 1 He maha rawa atu ngā kōrero, ngā tuhinga i whiwhi mai i a mātou i roto i te hātepe pāhekoheko i ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, i roto i ngā hui, i roto i ngā tāpaetanga, i roto i ētahi atu pahekotanga. He hui tūmataiti ngā hui i te taha o ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, heoi ka tuhi poka te Kōmihana Roera i runga i te whakaaetanga a ngā hunga o ngā hui, kia puritia ai aua kōrero.
- 2 Ka whakaraupapahia ngā tuhinga poka me ngā tuhinga a ngā whānau, ngā mōrehu, ngā kaititiro whai pānga, hei tautohu i ngā kaupapa i putaputa mai ai. Nā reira i āhei ai mātou ki te whakaemi whānui nei ā rātou kōrero, ā rātou wheako, ta rātou taunakitanga, ā, ka karo i te tuhi i ngā wheako mārika o tēnā, o tēnā, kia noho tūmataiti tonu ngā pāhekohekotanga. Mēnā he kupu mārika kei roto nei, kua whakaaetia mai te whakaurunga.
- 3 Ehara i te mea he whakataunga ā mātou, he tākupu ā mātou, e pā ana ki ngā kōrero, ki ngā wheako, ki te taunakitanga a rātou i pāngia kaha rawatia e te konihi whakatumatuma. Ehara i te mea he pai ake ki a mātou te huatau o tētahi ki tō tētahi atu. Ko te takune kē o tēnei tuhinga, he whakarato i te wāhi, kia rangona ai ngā reo o ngā whānau o ngā shuhada 51, o ngā mōrehu, o ngā kaimataara o te konihi whakatumatuma, ki ō rātou whānau hoki. Me rongō i aua reo, ka tika.

Rārangi kupu

Kianga	Whakamaramatanga
hijab	He uhi pane e whakamaui ai e ētahi wāhine Ihirama i ngā wāhi tūmatanui.
ngā tari whakamōhiohio me te whakahaumarū	Te Tira Tiaki me Te Pā Whakamarumarū He kianga ā-ture tēnei i raro i te Intelligence and Security Act 2017.
masajid	He kupu Ārapi mō ngā masjid e rua, koni atu rānei.
masjid	He kupu Ārapi mō te whare korana, te whare karakia Ihirama. I te reo Ārapi ko te tikanga o te kupu masjid he "wāhi tūohu (ki te karakia)".
Masjid an-Nur	He kianga Ārapi mō te Al Noor Mosque.
masjidain	He kupu Ārapi mō ngā masjid e rua.
shuhada	He kupu Ārapi, ko ngā "kaiwhakaatu". Ko tā te kupu shuhada i roto i tēnei tuhinga he tohutoro i ngā hunga i mate ai hei kaiwhakaatu i te konihi whakatumatuma o 15 o Māehe, 2019.
te Hapori Matataua o Aotearoa	Te rōpū tari Kāwanatanga e kohikohi ai, e aromatawai ai, e whakamahi ai i ngā mōhiohio muna, me ngā tari e kohikohi/whakamahi i ngā mōhiohio mā te kāwanatanga anake mā ngā kaupapa here ā-waho, ā-roto rānei. Ko te Hapori Matataua o Aotearoa (te National Security Group o te Tari o te Pirimia me te Komiti Matua, Te Tira Tiaki, Te Pā Whakamarumarū) me ētahi atu tari Kāwanatanga pērā i te Ara Poutama Aotearoa, Te Ratonga Manene, te Manatū Ahu Matua, Te Mana Ārai o Aotearoa, Te Ope Kātua o Aotearoa, Ngā Pirihimana o Aotearoa.
whānau	He kupu Māori.

**Kua takea mai tō mātau tohu i te
koru, he whakaahua
whakapūmau, tūroa hoki nō
Aotearoa.**

Ko te tikanga o te koru e tākiri ana, ko te rangimārie,
ko te mākohe, ko te tipu, ko te whakarerekē tōrunga
me te whakaohonga hoki. Kei te noho pūmau tēnei
tikanga o te rangimārie

ki roto i ngā tikanga o te whakapono ora o Ihirama.
Kei te aro mātau ki ngā ritenga ki waenga i tēnei taonga me
te huarahi kei mua i ngā tāngata o Aotearoa kia tae ki te
porihanga e haumaruru ake ana, e kaha ake ana te whai
wāhitanga mai.

Ka tohu hoki te tauira koru nei me ōna kāhui e
whitu o ngā mōkehu e whitu i te tikanga o te
maramataka Ihirama e mea ana ko te 15 o Poutū-te-rangi 2019
te 7 o Rajab 1440, arā ko te rā tuawhitu o te marama tuawhitu o Ihirama.

